

SUOMENPYSTYKORVAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA 2022–2026

Suomen Pystykorvajärjestö – Finska Spetsklubben ry.

Hyväksytty SPJ:n vuosikokouksessa 14.8.2021

SKL-FKK:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 14.12.2021

Voimassa 1.1.2022 – 31.12.2026

Jos oli koira kaunis, oli se viisaskin. Se harkitsi kaiken etukäteen ja teki elukaksi ihmeellisiä temppuja. Mistä se arvasi metsästyskauden alkamisen, kun se söi aina pari päivää ennen lupa-aikaa mahansa pullolleen, ja sitten ei palastakaan suostunut ottamaan, että olisi kevyempi laukata metsässä. Mistä se arvasi, eihän sillä ollut almanakkaa.

Metsästyskoirana se oli lyömätön. Kun lintu joutui sen haukkuun, sai se samalla jättää hyvästöt elämälle, sillä niin petollisen kiinnostava ja aistit turruttava oli Saken haukku. Lintu ei tiennyt tuon taivaallista metsästäjästä, vaan ammutti itsensä. Ja kaiken viljan koira se osasi myös olla. Siltä oli ammuttu jäniksiä, oravia, näätiä, saukkoja, kärppiä ja hirviä, luvalla ja ilman lupaa.

Veikko Huovinen: Koirankynnen leikkaaja (1980)

1	SUOMENPYSTYKORVAN JA JÄRJESTÖORGANISAATION HISTORIA	3
1.1	Suomenpystykorvan alkutaival 1800-luvulta	3
1.2	Metsäalan ammattilaiset avainasemassa 1900-luvun vaihteessa	3
1.3	Rotukirjaniteet 1800-luvulla	5
1.4	Rekisteröintien määrä 1900-luvun alussa	6
1.5	Suomenpystykorvan erikoiskantakirja	6
1.6	Suomenpystykorvien rekisteröinti 1930–1940-luvuilla	7
1.7	Kennelliiton rekisteröinnit 1960-luvulta eteenpäin	7
2	SUOMENPYSTYKORVAN ULKOMUOTO	8
2.1	Rotumääritelmä	8
2.2	Näyttelytilastot ja ulkomuotomittaukset	10
2.3	Ulkomuodon jalostuksen tavoitteet	12
2.4	Keskeisimmät ongelmakohdat	13
2.5	Ongelmien mahdollisia syitä	13
3	KAPEA GEENIPOHJA	14
3.1	Nykytilanne	14
3.2	Rekisteröinnit ja tuonnit	14
3.3	Sukusiitosprosentti	16
3.4	Tehollinen populaatio	17
3.5	Jalostukseen käytetyt yksilöt	17
3.6	Pentuekoko	19
3.7	Kapean geenipohjan merkitys	19
3.8	Tulevaisuus ja tavoitteet	20
3.9	Jalostuksen tavoitteet	21
3.10	Rotujärjestön toimenpiteet	21
4	LISÄÄNTYMINEN	22
4.1	Keskimääräinen pentuekoko	22
4.2	Astumis- ja tiinehtymisvaikeudet	22
4.3	Synnytysongelmat	23
4.4	Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla	23
4.5	Pentukuolleisuus	23
4.6	Synnynnäiset viat ja epämuodostumat	23
5	PERINNÖLLISET VIAT JA SAIRAUDET	24
5.1	Suomenpystykorva, yksi maailman terveimmistä koiraroduista	24
5.2	Sairauksien tutkiminen	24
5.3	Suomenpystykorvan PEVISA	24
5.4	Jalostuskiellot	25
5.5	Jalostuskiellon peruminen	25
5.6	PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt viat ja sairaudet	26
5.7	Muut merkitykselliset sairaudet	27
6	REKISTERÖINTIEN PUTOAMINEN	29
6.1	”Pelkästä” lintukoirasta kaiken riistan koiraksi	29
6.2	Suomenpystykorva sopii myös kaupunkilaismetsästäjälle	29
6.3	Kilpailukeskeisyys kaventaa jalostuspohjaa	30
6.4	Uutta suuntaa viestintästrategiasta	31
6.5	Suomenpystykorvan visio	32
7	KÄYTTÖ- JA METSÄSTYSOMINAISUUDET	34
7.1	Käyttöominaisuuksien säilyttäminen	34
7.2	Metsästyskoetoiminta	37
	LÄHTEET	39

Ch Nätti, ensimmäinen suomenpystykorvien muotovalio.
Kuva: Suomenpystykorva 100 vuotta.

1 SUOMENPYSTYKORVAN JA JÄRJESTÖORGANISAATION HISTORIA

1.1 Suomenpystykorvan alkutaival 1800-luvulta

Järjestäytynyt koiraharrastus alkoi virallisesti, kun Suomen Kennelklubi perustettiin 11.5.1889. Perustamisen yhteydessä mainittiin toiminnan tarkoituksena olevan ”parempi koiranhoito ja puhdasrotuisten koirien metsästysominaisuuksien vaaliminen”. Suomenpystykorva tuli mukaan heti Kennelklubin alkutaipaleella, kun Hugo Richard Sandberg kirjoitti varsin mittavan artikkelin tästä koirarodusta Sporten-lehteen. Artikkelissaan Sandberg kuvaili varsin laajasti koiran metsästysominaisuuksia, luonnetta ja ulkomuotoa. Hän teki myös ehdotuksen tämän koirakannan rotumerkeistä. Sandberg oli kiistatta urauurtava henkilö suomenpystykorvan historiassa.

Hugo Sandbergin esittämät rotumerkit suomenpystykorvasta hyväksyttiin Kennelklubissa, ja siitä tuli virallinen koirarotu vuonna 1892. Rodun nimi toki ei ollut vielä silloin nykyisessä muodossaan, vaan nimitys vaihteli seuraavalla tavalla:
1892 suomalainen haukkuva lintukoira
1897 suomalainen pystykorva
1946 suomenpystykorva

Suomenpystykorva esiintyi ensimmäistä kertaa näyttelyssä jo vuonna 1891, vaikka sitä ei vielä ollut hyväksytty viralliseksi roduksi. Kirjallisuudessa kerrotaan, että näyttelyyn kutsuttiin osallistumaan myös pystykorvia. Suomen Kennelklubi oli ottanut ensimmäiseksi tehtäväkseen perustamisensa jälkeen näyttelyn järjestämisen tavoitteenaan ”Suomen haukkuvien lintukoirien ja ajokoirien kantojen selvittäminen”. Näyttelyssä esiintyi ansiokkaasti uros Rehvi SF00007/1889, joka sai I-palkinnon ensimmäisenä suomenpystykorvana kautta aikain.

On ilmeistä, että suomenpystykorva rotuna nautti jo tuolloin suurta arvostusta Hugo Sandbergin tekemän huolellisen pohjatyön ansiosta. Tästä on viitteitä myöhemminkin, koska ensimmäisessä virallisessa rotukirjaniteessä rotu on esitetty ensimmäisenä (Luokka I). Sandbergin kasvatustyöstä suomenpystykorvan hyväksi ei löydy merkintöjä, mutta hänen mainitaan kyllä osallistuneen koirineen näyttelyihin ja kokeisiin.

1.2 Metsäalan ammattilaiset avainasemassa 1900-luvun vaihteessa

Suomenpystykorvan historian alkuaikojen merkkihenkilöt olivat lähes poikkeuksetta metsäalan ammattilaisia. Metsänhoitaja oli peruskoulutuksena Sandbergin lisäksi esimerkiksi Roosilla, Multamäellä ja Tantulla, maineikkailla suomenpystykorvakasvattajilla. He liikkuiivat työnsä puolesta paljon saloseuduilla ja harvaan asutuilla alueilla, joissa suomenpystykorvia esiintyi puhtaimmillaan. Riski rotujen sekoittumisesta on ollut vähäinen syrjäseuduilla. Tanttu on nimennyt tällaisiksi alueiksi Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan seudut, joista löydetty koirat esiintyvät useimmin nykyisten suomenpystykorvien kantakoirina. Niitä niin sanotusti ”pelastettiin sivistyksen pariin” ja tällä tavalla ne tulivat suuren yleisön tietoisuuteen.

Vuosisadan vaihdetta ja sitä seurannutta 10-vuotiskautta on pidettävä suomenpystykorvien nuoren jalostustyön onnellisimpana aikana. Silloin nousivat esille nartut Wadenin Kekri SF00503/1898 ja Castrenin Rippe SF00510/1898, jotka vaikuttivat suuresti jalostukseen. Merkittävimmät urokset tuolloin olivat Tantun mukaan Halli af Tampio SF00690/00 (om. Hugo Jonathan Roos) ja Ch Nätti SF01714/08 (om. Antti Tanttu). Nämä kaksi urosta muodostavat vankan pohjan koko suomenpystykorvan jalostukselle.

Kusti Korhonen omisti Leija-nimisen nartun, jonka hän astutti kulkumies Sirviön Kiivaalla. Tästä yhdistelmästä syntyi Ch Nätti. Myös Leija ja Kiivas ovat rodun kiistattomia kantakoiria. Niiden osuutta on tuonut laajempaan tietoisuuteen juuri Antti Tanttu Ch Nätin ja sen jälkeläisten avulla. Hugo Jonathan Roos omisti Halli af Tampion lisäksi kantanarttu Ailin.

Suomenpystykorvien kasvattajat olivat vuosisadan alkupuolella varsin hyvin koulutettua väkeä. Se käy ilmi ajan tavasta mainita koulutus tai ammatti henkilöstä puhuttaessa.

Vuosisadan alkupuolella oli paljon kiinnostusta suomenpystykorvan kasvatukseen, kuten oheisesta kuuluisimpien kasvattajien luettelosta ilmenee. Hyviä uroksia käytettiin ristiin eri kasvattajien kesken ja syntyneestä pentueesta saatiin taas mahdollinen kantanarttu uudelle innostuneelle kasvattajalle. Näissä linjoissa esiintyi hyvin usein Ch Nätti jälkeläisineen, kuten sukutauluja selaamalla voidaan helposti havaita.

Antti Tanttu on kirjoittanut melkoisen tarkan kuvauksen alkuaikojen koirista ja niiden jalostuskäytöstä, mennessä jopa yksittäisten koirien tasolle. Sen voi lukea kokonaisuudessaan SPJ:n 20-vuotishistoriikista vuodelta 1958.

NÄTTI	Antti Tanttu	Professori	1910-luku
LINTU	Paul Pikow	Metsänhoitaja	1910-luku
KAIUN	Akseli Haikio	Kunnallisneuvos	1910-luku
SEURAN	Uno Hobin	Apteekkari	1910-luku
HAKA	Einari Merikallio	Rehtori	1910-luku
MURI	Edit Wahlbeck	Rouva	1910-luku
HAMMON	Sulo Emil Multamäki	Professori	1920-luku
HIIEN	Lauri Forss	Nimismies	1920-luku
LOUHEN	Erkki Raappana	Kenraali	1920-luku
PARANTAJA	K. Zitting	Tohtori	1920-luku
HAVAS	E. Havas	Poliisimestari	1930-luku
KIHO	Aarne Louna	Asemapäällikkö	1930-luku
KIVA	Mikko Pennanen	Liikemies	1930-luku
VISA	Y. Noronen	Metsäteknikko	1930-luku
TEHO	Yrjö Koski	Metsänhoitaja	1930-luku
REIPAS	Aatu Ratia	Metsänhoitaja	1930-luku

Tunnetuimpia suomenpystykorvan kasvattajia 1910–1930-luvuilla.

1.3 Rotukirjaniteet 1800-luvulla

Heti perustamisen jälkeen Kennelklubissa huomattiin, kuinka tärkeitä on koota tiedot koirien saavutuksista harraste- ja jalostustyön tueksi. Mallia haettiin ulkomaisista koirajärjestöistä ja päädyttiin julkaisemaan ensimmäinen ”Suomen Kennelklubin Kalenteri ja Rotukirja I”. Julkaisu käsittää vuodet 1889–1893 ja se on julkaistu vuoden 1894 alussa. Tämä ensimmäinen rotukirjanide (F.K.S.B.) on kaksikielinen ja pääkielenä tuolloin on ollut ruotsi. Julkaisussa kaikki tiedot on toki esitetty myös rinnakkaisella palstalla suomeksi. Rotukirjaniteet numeroitiin roomalaisilla numeroilla ykkösestä alkaen. Aikakauden kirjallisuudessa yksittäinen koira merkittiin sen numeron ja rotukirjaniteen numeron perusteella. Esimerkiksi kuvankauniin Nätin ja Allin tytär Nätta löytyy rekisterimerkinnällä SKK 786 VIII.

Rotukirjaniteitä tehtiin 1800-luvulla kolme kappaletta. Niissä esiintyi suomenpystykorvia seuraavasti:

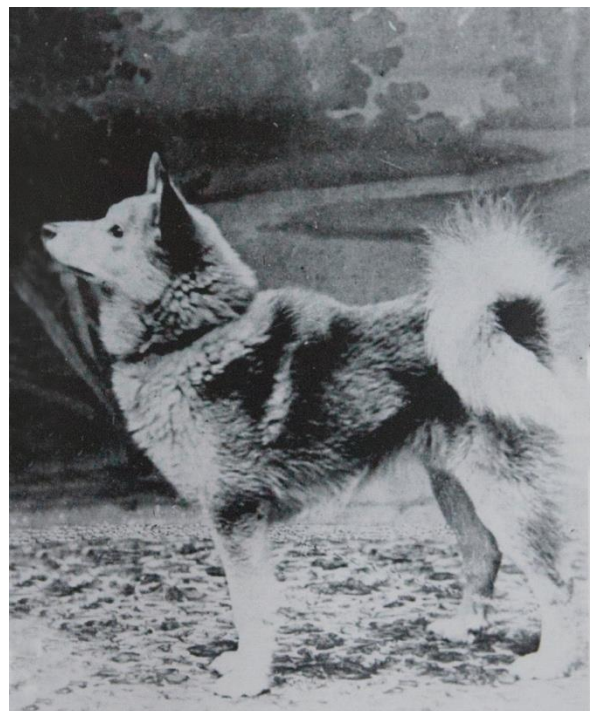
1889–1893	RKN I	17 kpl
1894–1897	RKN II	20 kpl
1898–1899	RKN III	24 kpl

Ensimmäinen rekisteröity suomenpystykorva oli uros Kekki, jonka omisti talollinen Kalle Leskelä Ylä-Kiimingistä. Koira oli syntynyt syksyllä 1888, sillä oli punainen karva ja sen korkeudeksi oli ilmoitettu 45 cm. Koira siirtyi jossakin vaiheessa Kerttulan Koirakartanon omistukseen ja sen nimeksi muuttui Kekki of Kerttula SF00001/1889. Koira sai näyttelyssä I-palkinnon Oulussa vuonna 1892.

Professori Antti Tanntu on käsitellyt Suomenpystykorvajärjestön 20-vuotishistoriikissa varsin ansiokkaasti alkuaikojen tapahtumia suomenpystykorvan historiassa. Hänen mukaansa merkittävän vaikuttaja yksittäisten koirien jalostamisessa on ollut Hugo Jonathan Roos. Hänen kerrotaan

hankkineen ensimmäisen suomenpystykorvanartun Venäjän Karjalasta: Pilkka-niminen narttu oli syntynyt 1885. Sen Roos astutti paltamolaisella Virkku Rimpiläisellä, joka oli myös tuotu Venäjän Karjalasta, ja jätti itselleen Hilli-nimisen 30.9.1893 syntyneen narttupennun. Roos myi Hillin jostakin syystä Säräisniemen nimismies Branderille, jonka omistamana se esiintyi Kajaanin näyttelyssä 1898 saaden IV-palkinnon.

Sen jälkeen Roos sai käsiinsä Kuusamosta peräisin olevan nartun nimeltään Aili ja hyrynsalmelaisen uroksen Hallin, joka oli syntynyt 1894 talollisen Penna Tampion koirista. Halli af Tampio, jolla nimellä koira myöhemmin tunnetaan, tuotti Roosille monet palkinnot varsinkin metsästyskokeissa. Roosin Aili on yksi tärkeimmistä kantakoiristamme pitkällä tähtäimellä tarkasteltuna. Tanntu on maininnut Roosin olleen ensimmäinen kasvattaja, joka käytti tietoisesti sukusiitosta hyväksi päämäärään pyrkiessään. Roosin ansiot suomenpystykorvan kasvattamisessa ovat kiistattomat.

Maineikas kantakoira Halli af Tampio.
Kuva: Erik Appelroth / Suomenpystykorva 100 vuotta.

1.4 Rekisteröintien määrä 1900-luvun alussa

01.01.1900–31.12.1902	RKN IV	23 kpl
01.01.1903–30.09.1905	RKN V	33 kpl
01.10.1905–30.06.1908	RKN VI	15 kpl
01.07.1908–30.06.1911	RKN VII	62 kpl
01.07.1911–31.12.1913	RKN VIII	83 kpl
01.01.1914–31.12.1914	RKN IX	21 kpl
01.01.1915–30.06.1916	RKN X	36 kpl
01.07.1916–31.12.1917	RKN XI	15 kpl
01.01.1918–31.12.1921	RKN XII	80 kpl

Suomenpystykorvan rekisteröintien määrä 1900-luvun alussa

Rekisteröintien määrästä havaitaan kesäkuussa 1914 alkanut 1. maailmansota. Se alkoi samana vuonna kuin Ch Nätti kruunattiin ensimmäisenä suomenpystykorvana muotovalioksi. Oletettavasti näillä tapahtumilla ei ollut tekemistä toistensa kanssa. Maailmansodan kestäessä olot muuttuivat vaikeammiksi ja ihmisten oli harkittava tarkkaan, mihin rahat riittivät. Tällä tavalla koettiin taantumavaihe myös suomenpystykorvan historiassa.

Suomen itsenäistyminen vuonna 1917, sisällissota vuonna 1918 ja sitä seuranneet sodanjälkeiset jättämät huonot ajat koettelivat kenneltoimintaa, joka oli sittenkin vain ihmisten harrastustoimintaa.

Kun tultiin 1920-luvulle, koiratoiminta alkoi taas vähitellen viritä. Antti Tantt mainitsee kirjoituksissaan, että vuoden 1922 tienoilta alkaa aika, jolloin koirien rekisteröinnin luotettavuus alkoi olla hyvää luokkaa. Ennen sitä, koirakauppojen yhteydessä ikään kuin muisteltiin hänen mukaansa, mitkä kenenkin koiran vanhemmat olivat. Kuitenkin myös noihin tietoihin meidän on luotettava, koska parempaakaan tietoa ei ole käytettävissä.

1.5 Suomenpystykorvan erikoiskantakirja

Kennelklubi oli kehittänyt Pystykorvaosastonsa toimesta ajatuksen koirien arvon kohottamiseksi: koira

nimettäisiin tiettyjen kriteerien mukaisesti Erikoiskantakirjaan. Erikoiskantakirjan tarkoituksena oli merkitä sinne koira, joka oli saanut vähintään II-palkinnon näyttelyssä avoimessa luokassa ja samoin II-palkinnon SKK:n hyväksymässä metsästyskokeessa. Kantakirjaan merkityt koirat jaettiin eri luokkiin E, D, C, B ja A-luokka. Koira merkittiin E-luokkaan, kun se oli ensimmäisen kerran saavuttanut halutut kriteerit. Korkeampaan luokkaan merkittiin koira, jonka vanhemmat molemmat oli merkitty Erikoiskantakirjaan.

Ensimmäinen Erikoiskantakirjaan merkitty koira oli Kiro Nätinpoika SF00173/15 ja sen luonnollisesti omisti Antti Tantt. Erikoiskantakirjaan vienti on listalla, joka on päivätty vuodelle 1938. Samalta listalta löytyvät korkeimman luokituksen urokset Haki SF08224/30 ja Visa Viti SF10871/33 sekä nartuista Haka-Aima SF09249/32 ja Kiva SF09024/31, jotka olivat päässeet C-luokkaan.

Tämä Erikoiskantakirjaan merkitseminen lienee ollut Kennelklubin yksi kilpailukeino jäsenistönsä koirille ja se muistuttaa aika paljon nykymuotoista valionarvojen asettelua. Suomenpystykorvia merkittiin tähän Erikoiskantakirjaan yhteensä 110 kpl ja viimeinen listaus merkinnöistä on päivätty tapahtuneeksi 18.1.1962.

Tohtori Multamäen muotovalionarttu Hammon Emma.
Kuva: SKK:n rotukirja-julkaisu

1.6 Suomenpystykorvien rekisteröinti 1930–1940-luvuilla

1930-luvulle tultaessa Kennelklubin sisällä nousivat esiin ristiriidat: pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat koiraharrastajat kokivat harrastuksensa jatkamisen Kennelklubin suojissa mahdottomaksi. Näin sai alkunsa Suomen Kennel-Liitto vuonna 1935.

Kahtiajakautumisen jälkeen Kennelklubi luonnollisesti jatkoi koirien rekisteröintejä entiseen tapaan. Viimeinen niin sanottu ehjä rotukirjanide on järjestyksessään numero XX. Roomalainen numerointi oli käytössä koko Kennelklubin historian ajan. Vuodelle 1935 Kennel-Liitto julkaisi myös oman teoksensa rekisteröinneistä nimellä ”SUOMEN KENNEL-LIITTO (SKL) R.Y. ROTUKIRJA I v.1935”. Tällä tavalla oli saatu kaksi rinnakkaista järjestelmää koirien rekisteröintiin. Koira voitiin ilmoittaa jommankumman liiton rekisteriin ja useissa

tapauksissa se rekisteröitiin varmuuden vuoksi molempiin rekistereihin. Tällainen rinnakkainen rekisteröinti kesti aina vuoden 1947 loppuun saakka. Liki kolmenkymmenen vuoden ajan suomalainen koiraharrastus oli jakautunut kahteen leiriin, kunnes vuonna 1962 Kennelklubi ja Kennel-Liitto yhdistyivät nykyiseksi Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubbeniksi.

1.7 Kennelliiton rekisteröinnit 1960-luvulta eteenpäin

Nykyisessä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä on nähtävillä suomenpystykorvien osuus koirista, jotka oli rekisteröity vuoden 1950 jälkeen. Vuodesta 1965 eteenpäin rekisteröintitiedot eivät enää sisältäneet puutteita, jotka olisivat edellyttäneet toimenpiteitä.

Ensimmäinen linnunhaukun SM-kisa eli Haukku-ottelu Hämeenlinnassa 2.–3.12.1950. Vasemmalta lukien O. Lassilan omistama Haukkukuningas Hurmuri, Korppi ja Tepu-Narri, Kivimäki ja Raju, Toivanen ja Reipas-Reku, Toivonen ja Raikon-Pirre sekä Lindberg ja Bonzo. Keskellä ylituomari Olavi Pylkkänen.

Kuva: Suomen kennelsäätiö/Koiramuseo

2 SUOMENPYSTYKORVAN ULKOMUOTO

2.1 Rotumääritelmä

YLEISVAIKUTELMA

Keskikokoa pienempi, lähes neliömäinen, rakenteeltaan kuiva, kiinteä ja hyväryhtinen koira.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA

Rungon pituus on sama kuin säkäkorkeus. Rinnan syvyys on hieman vähemmän kuin puolet säkäkorkeudesta. Kuono-osan pituuden suhde kallo-osan pituuteen on noin 3:4. Kallo-osa on hieman leveyttään pitempi, leveys on sama kuin syvyys.

KÄYTTÄYTYMINEN/LUONNE

Vilkas, tarmokas, rohkea ja peräänantamaton. Voi olla vieraita kohtaan hieman pidättyväinen, mutta vihaisuutta ei sallita.

PÄÄ

Kallo: ylhäältä katsottuna munanmuotoinen, tasaisesti korvia kohti levenevä, levein kohta on korvien välissä. Päälaki on sekä sivusta että edestä katsottuna hieman kaartuva. Kallon ja kuonon ylälinjat ovat lähes yhdensuuntaiset. Otsauurre: hyvin matala. Kulmakaaret ja niskakyhmy ovat hieman havaittavissa. Otsapenger: kohtuullinen. Kirsu: pienehkö, pikimusta. Kuono: kapea, kuiva, päältä ja sivulta katsoen tasaisesti kapeneva. Kuononselkä on suora. Alaleuka: selvästi näkyvä. Huulet: tiiviit, ohuehkot ja hyvin sulkeutuvat. Hyvä pigmentti. Leuat / hampaat: leuat voimakkaat. Hampaat ovat hyvin kehittyneet, symmetrisesti kiinnittyneet; normaali hammaskaavio, täysi hampaisto. Tiivis, leikkaava purenta. Posket: poskikaaret ovat hieman korostuneet. Silmät: keskikokoiset, mantelinmuotoiset, hieman vinot, mieluummin tummat. Ilme on eloisa ja tarkkaavainen. Korvat: melko ylös kiinnittyneet, aina pystyt. Suhteellisen pienet, teräväkärkiset, hienokarvaiset, erittäin liikkuvaiset.

Kuva: Salla Fagerström

KAULA:

Jäntevä ja keskipitkä. Kaula näyttää uroksella tuuhean karvapeitteen johdosta lyhyehköltä. Ei löysää kaulanahkaa.

RUNKO

Säkä: selvästi erottuva, etenkin uroksilla. Selkä: lyhyehkö, vaakasuora ja jäntevä. Lanne: lyhyt ja lihaksikas. Lantio: keskipitkä ja hyvin kehittynyt. Hieman viisto. Rintakehä: pitkä, lähes kyynärpäiden tasolle ulottuva, ei kovin leveä. Kylkiluut ovat hieman kaarevat; eturinta on selvä, ei kovin voimakas. Alalinja ja vatsa: vatsaviiva on hieman kohoava.

HÄNTÄ

Kiertyy tarmokkaasti tyvestä alkaen kaaressa eteenpäin tiiviisti selän myötäisesti, alaspäin ja loivasti taaksepäin, puristuen reittä vasten hännän kärjen ulottuessa reiden keskikohdalle. Ojennettuna häntä ulottuu suunnilleen kintereeseen.

RAAJAT, ETURAAJAT

Yleisvaikutelma: edestä katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset. Luusto on keskivahva. Olkavarsi on hieman lapaa ja kyynärvartta lyhyempi. Lavat: tiiviit, hyvin liikkuvat, aavistuksen pystyt. Olkavarret: hieman lapaluuta lyhyemmät, hieman viistot ja voimakkaat.

Kyynärpää: lavan yläkärjen kautta vedetyn pystysuoran linjan etupuolelle sijoittuneet, suoraan taakse suuntautuneet.

Kyynärvarret: melko vankat, pystysuorat.

Välikämmenet: keskipitkät, hieman viistot ja joustavat.

Etukäpälät: pyöreähköns. kissankäpälät.

Varpaat ovat tiiviit ja hyvin kaareutuvat. Päkiät ovat kimmoiset, aina mustat ja sivuilta tiheän karvan suojaamat.

TAKARAAJAT

Yleisvaikutelma: voimakkaat, takaa katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset, kohtuulliset kulmaukset. Luusto on keskivahva. Reisi on hieman säärtä pitempi.

Reidet: keskipitkät, leveähköns ja vahvalihaksiset.

Polvet: eteenpäin suuntautuneet; polvikulmat ovat kohtuulliset.

Sääret: jäntevät.

Kintereet: kohtuullisen matalalla; kinnerkulma on kohtuullinen.

Väliljalat: lyhyehköns ja voimakkaat, pystyasentoiset.

Takakäpälät: hieman etukäpäliä pitemmät, muuten samanlaiset kuin etukäpälät.

LIIKKEET

Keveät, maatavoittavat ja vaivattomat. Vaihtaa herkästi ravin laukaksi, joka on mieluisin liikuntamuoto. Raajojen liike on yhdensuuntaista. Syöksyessään riistan perään räjähtävän nopea.

IHO

Kauttaaltaan tiivis ja poimuton.

KARVAPEITE

Karva: rungossa pitkäköh, puolipysty tai pysty, niskassa ja selässä jäykempää. Päässä ja raajoissa, lukuun ottamatta raajojen takaosaa, lyhyttä ja ihonmyötäistä. Lapojen jäykkä karva on varsinkin uroksilla huomattavasti pitempää ja karkeampaa. Reisien takaosassa ja hännässä karva on pitkää ja tuuheaa. Pohjavilla on lyhyttä, pehmeää, tiheää ja vaaleaa.

Väri: selkäpuolelta kellan- tai ruskeanpunainen, väri mieluiten kirkas. Korvien sisustan, poskien, leuanaluksen, rinnan, vatsan, raajojen sisäpuolien samoin kuin reisien takaosan karvat ja häntäkarvat ovat vaaleampia. Valkea piirto rinnassa ja hieman valkeaa väriä käpälissä sallitaan.

KOKO

Säkäkorkeus: urokset 44–50 cm, nartut 39–45 cm. Ihannekorkeus uroksilla 47 cm, nartuilla 42 cm.

VIRHEET

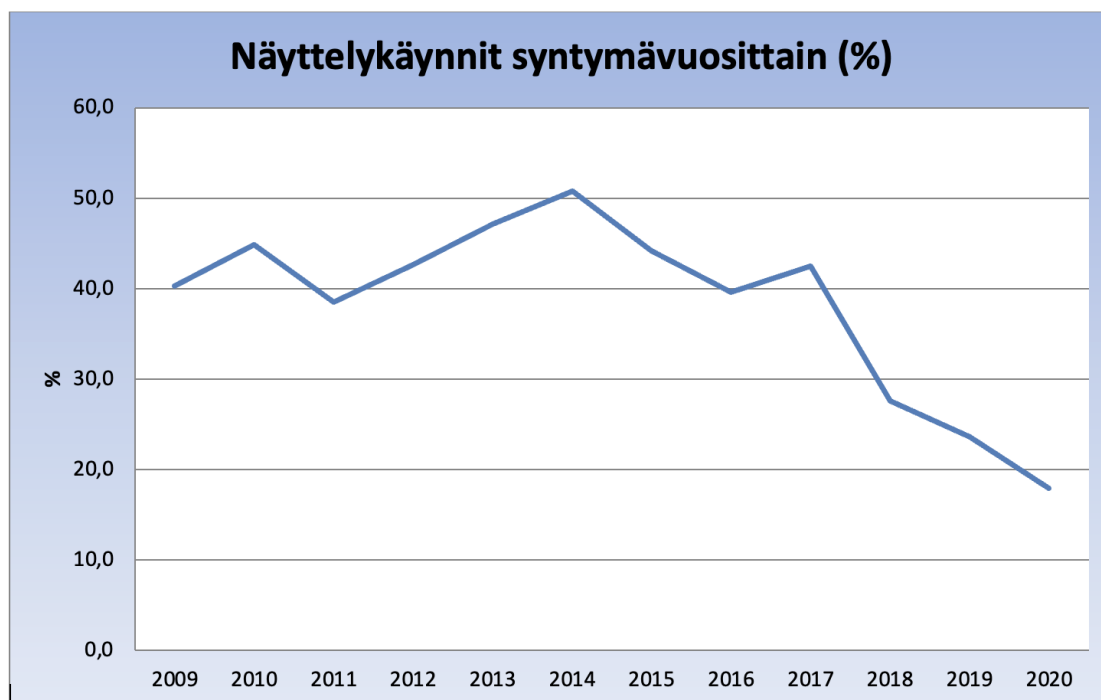
Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa. -
Hammaspuutokset (paitsi P1 -hampaat)

HYLKÄÄVÄT VIRHEET

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- muut kuin pystyt korvat
- muu kuin musta kirsu
- kirkkaankeltaiset tai herasilmät
- ala- tai yläpurenta
- nikamavika hännässä
- runsas valkoisuus rinnassa ja/tai valkea sukka jalassa
- perusväristä voimakkaasti poikkeavat värit
- laineikas tai kihara karvapeite
- rajamitat ylittävä tai alittava säkäkorkeus
- vakavat hammaspuutokset

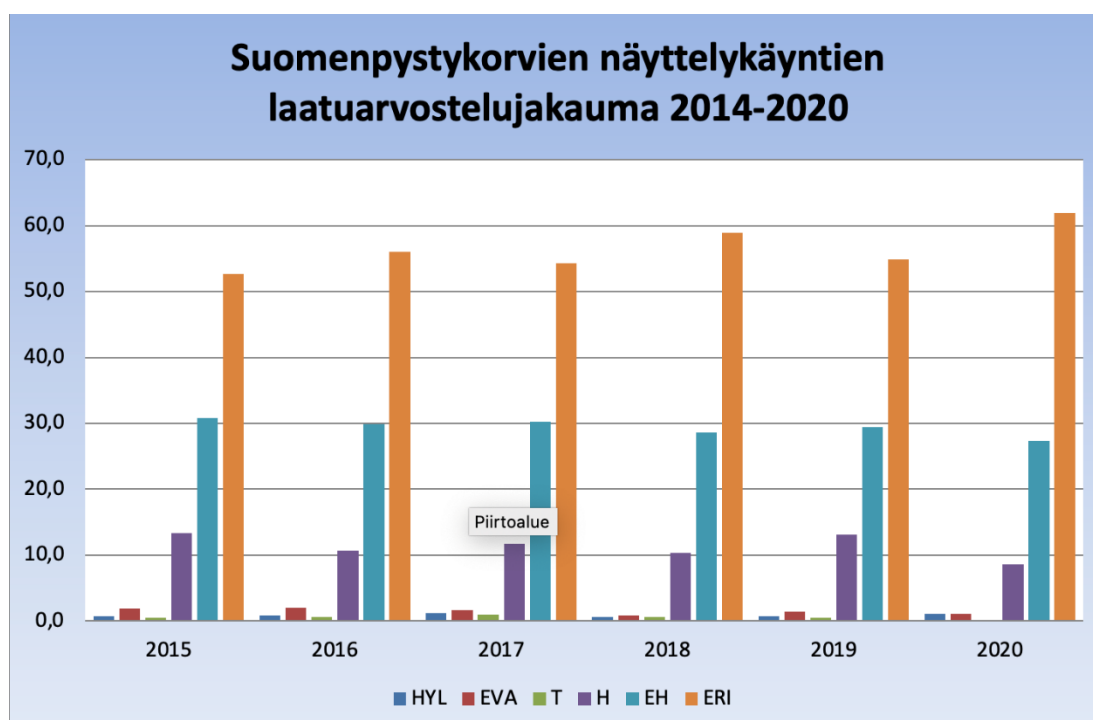
HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin. Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

2.2 Näyttelytilastot ja ulkomuotomittaukset

Taulukko 1. Suomenpystykorvien näyttelykäynnit laskettuna syntymävuosittain rekisteröidyistä pennuista. Näyttelyissä on käynyt keskimäärin 41,9 % rekisteröidyistä koirista.

Lähde: Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä - suomenpystykorva - näyttelytilastot

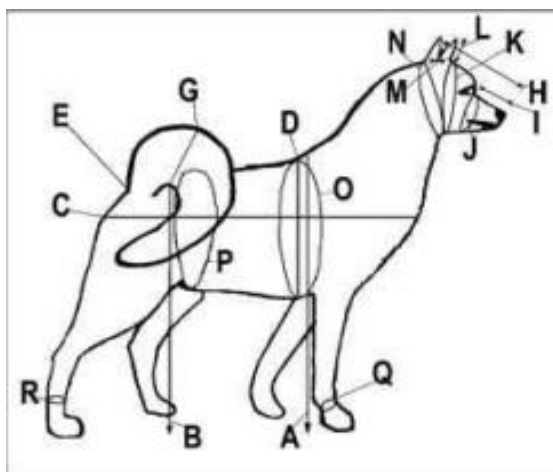
Taulukko 2. Suomenpystykorvien laatuarvosteluiden jakauma vuosina 2014–2020. Valtaosa arvostelluista koirista on ollut laadultaan erittäin hyviä tai parempia.

Lähde: Lähde: SKL jalostustietojärjestelmä - suomenpystykorva - näyttelytilastot

Ulkoisia mittoja suomenpystykorvista mitataan erillisissä mittaustilaisuuksissa. Näitä mittaustilaisuuksia järjestetään yleensä PEVISA-tarkastusten yhteydessä ja rotujärjestön lehdessä erikseen mainituissa suuremmissa tilaisuuksissa.

Tällaisen mittaustilaisuuden tarkoituksena on tarkkailla rodun keskiarvoja sukupuolikohtaisesti. Tärkeimpinä ominaisuuksina voitaneen pitää säkäkorkeuden, pituuden, painon ja hammaspuutosten tarkastelua.

Ulkomuodon mittaustuloksia käytetään julkisesti vain keskiarvoja julkaisemalla. Yksittäisesti mittaustuloksia käytetään hyväksi jalostusneuvonnassa, jolloin jalostuskäyttöön tarkoitettu uroksesta on käytettävissä em. yksilölliset mittaustulokset.

Ulkomuodon mittauksissa käytetään oheisessa kuvassa mainittuja mittauskohteita.

Mittauksen onnistuminen vaatii koiralta sinänsä jo hyvää ja tasapainoista luonnetta.

Mittausvälineinä käytetään henkilövaakaa, korkeusmittaa, työntömittaa, mittanauhaa ja T-mittaa. Mittaajina toimivat ainoastaan koirankäsittelyyn erikoistuneet nimetyt henkilöt, jotka järjestö on kouluttanut tehtävänsä.

Keskiarvot mittaustuloksista (cm)	Nartut	Urokset
Mitatut koirat (kpl)	93 kpl	55 kpl
Paino (kg)	10,6	12,9
A. Säkäkorkeus	42,7	47,3
B. Takakorkeus	42,4	46,8
C. Rungon pituus	44	47,9
D. Rinnan syvyys	17,4	19,2
E. Rinnan leveys	13	14
F. Häntäruodon pituus	24,9	26,7
G. Häntäjouhen pituus	8,9	9,7
H. Pään pituus	17,7	19,1
I. Kuonon pituus	7,4	7,9
J. Kuonon ympärys	16,9	21,9
K. Pään ympärys	32,5	36,1
L. Korvan pituus	7,2	7,8
M. Korvan leveys	6,1	6,3
N. Kaulan ympärys	29	32,7
O. Rinnan ympärys	51,6	55,5
P. Vyötärön ympärys	38	40,8
Q. Etujalan ranteen ymp.	8,3	9,2
R. Takajalan nilkan ymp.	7,6	8,5
S. Pään leveys	9,4	10,4

2.3 Ulkomuodon jalostuksen tavoitteet

Jalostustyön tavoitteena on saada aikaan rotumääritelmän mukaisia terveitä, toiminnalliselta tyypiltään ja rakenteeltaan mahdollisimman korkeatasoisia käyttökoiria. Suomenpystykorvan rakenteellinen kehitys rotuna on ollut selvästi myönteinen.

Pysyvää, koko rodussa havaittavaa rakenteellista vikaa ei enää ilmene, vaan viat ovat yksilöllisiä. Yksilöiden omatessa hyvän neliötä hipovan rakenteellisen kokonaisuuden ja niiden ollessa samalla riittävän keveitä, keskittyvät puutteet yleisimmin lähinnä päähän ja häntään.

Suomenpystykorvalla yleisvaikutelma jää puutteelliseksi, jos sen sukupuolileima ei ole tarpeeksi selvä. Urokset ovat urosmaisia, mutta ne eivät saa olla koskaan raskaita ja karkeita. Nartut ovat narttumaisia, olematta kuitenkaan rakenteeltaan heiveröisiä. Uros on neliö. Narttu sen sijaan on mittasuhteiltaan tavallisesti noin 1 cm korkeuttaan pitempi.

Suomenpystykorvan pirteä, terhakka ja koottu esiintyminen vaikuttaa myönteisesti silmällä todettaviin mittasuhteisiin. Huono ja alakuloinen esiintyminen puolestaan vaikuttaa heti heikentävästi koiran yleisvaikutelmaan. Jos tätä vielä korostaa puutteellinen ”kesäturkki”, voi silmämääräinen arvio poiketa paljonkin mitalla todettavista määreistä ja mahdollisista aikaisemmin todetuista arvioista.

Suomenpystykorva on nopeasti ja keveästi liikehtivä käyttökoira, jonka luonteenomainen liikunta on sulavaa ja ilmeisen vaivatonta. Yleisvaikutelma on parhaimmillaan huolitellun taiteellinen ja ääriiviivat ovat piirteiltään kauniisti viimeisteltäviä, etenkin päässä. Perustekijöitä ovat laukkatyyppin edellyttämä neliömäisyys, ja toimintatavan vaatima kuiva ja kevyt rakenne. Suomenpystykorva on ollut rotuna niin täydellisesti metsästystä harrastavien ihmisten käsissä, että aikoinaan pelättyä jakautumista erilaisiin metsästys- ja näyttelylinjoihin ei ole Suomessa tapahtunut.

Suomenpystykorvan ulkomuoto on varsin vakiintunut ja yhtenäinen. Jatkossa tärkeintä on terveen rakenteen ja sopivan voimakkuusasteen vaaliminen.

Kuva: Meri Pistokoski

2.4 Keskeisimmät ongelmakohdat

Suomenpystykorvan hampaiden tulee olla hyvin kehittyneet ja purennan leikkaava. Viime vuosina on ulkomuotoarvostelussa panostettu myös terveeseen hampaistoon, koska suomenpystykorvalla esiintyy hammaspuutoksia. Hammaspuutoksia on uroksilla esiintynyt keskimäärin 1,1 kpl ja nartuilla 1,2 kpl tutkituista koirista.

Vuonna 2008 ulkomuototuomarit saivat rotujärjestön hallitukselta virallisen ohjeistuksen tarkastaa jatkossa purennan lisäksi myös välihampaat ja poskihampaat. Havaitut puutokset tulee merkitä arvostelupöytäkirjaan. Puutokset tulee suhteuttaa koiran ansioihin ja muihin virheisiin palkintosijaa määritettäessä. Hammaspuutokset ovat voimakkaasti periytyviä.

Ohjeistuksessa on tuomareiden myös toivottu kiinnittävän huomiota arvostelussaan suomenpystykorvan silmien tummuusasteeseen. Suomenpystykorvan

silmät ovat rotumääritelmän mukaan väriltään tummat. Vaaleat silmät ovat jo vakava ja asteesta riippuen jopa nollaava virhe.

Myös raajojen kulmauksiin ja kierteisyyteen on syytä kiinnittää huomiota. On olemassa tutkittua tietoa siitä, että jos polvikulma on erittäin niukka, niin sillä on osittainen vaikutus polvilumpion sijoiltaan menemiseen.

Nämä ongelmakohdat käytiin läpi ulkomuototuomarien neuvottelupäivillä vuonna 2018, jossa paikalla oli n. 50 rotua arvostelevaa tuomaria.

2.5 Ongelmien mahdollisia syitä

Ongelmien lähtökohtaisina syinä voidaan pitää aikanaan hyvinkin suosittua matadorijalostusta. Vielä 90-luvullakin eräillä uroksilla oli satoja jälkeläisiä ja juuri nämä yksilöt ovat tuoneet rotuun em. ongelmakohtia. Nykyisin jalostus on monimuotoisempaa ja em. mainittuihin ongelmiin voidaan odottaa parannusta lähitulevaisuudessa.

Kuva: Kaisa Huttunen

3 KAPEA GEENIPOHJA

3.1 Nykytilanne

Suomenpystykorvan suosio on tällä hetkellä hienoisessa kasvussa. Rekisteröintimääriltään rotu kuuluu kotimaisten rotujen ja metsästyskoirarotujen keskikastiin Suomessa. Suomenpystykorva on suosittu metsästyskoira myös muissa Pohjoismaissa, ja rodun suosio on edelleen kasvusuunnassa. Tätä osoittavat esimerkiksi rekisteröintiluvut Ruotsissa vuonna 2020. Suomenpystykorvan suosio perustuu osittain siihen, että sitä pidetään ns. ”kaiken riistan koirana”. Esimerkiksi eteläisessä Suomessa, jossa maasto on tiheäkasvuisempaa, suomenpystykorvan käyttö hirvikoirana on lisääntynyt. Villisikojen ja pienriistan kantojen kasvu on myös lisännyt rodun käyttöä Etelä-Suomessa.

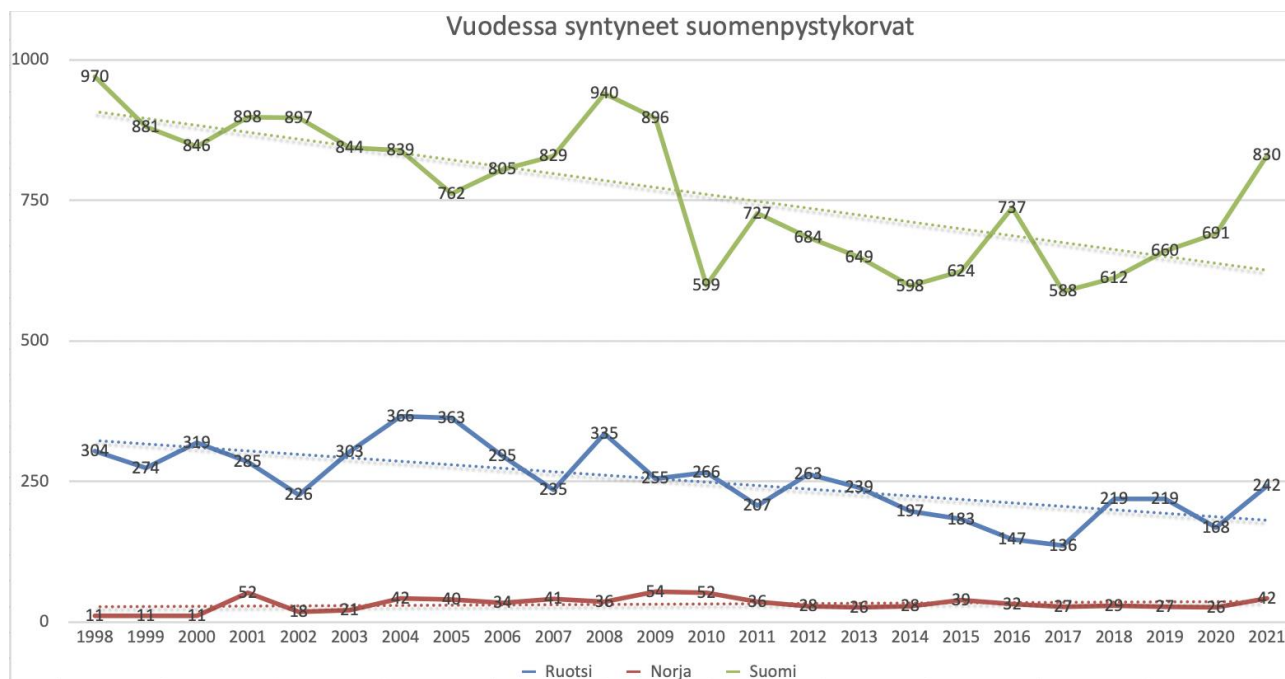
Hirvenhaukun PM-2018 Illansuun Kustaa.
Kuva: Thommy Svevar

Keulakuvia tässä kehityksessä on ollut useita, esimerkkinä vuoden 2018 hirvenhaukkujen Pohjoismaiden mestari Illansuun Kustaa (KVA, Hirviherra -17 ja Hirviherra -18). Rodun edustajia käytetään myös pienpetojen ja jopa karhun pyyntiin. Pohjoisessa rodulla on aina ollut vankka asema, mutta metsäkanalintukantojen elpyminen koko maassa ja pidentynyt metsästyskausi ovat nostaneet rodun kysyntää. Näin suomenpystykorvan asema ”kaikenviljan koirana” on myös nostettu merkittäväksi tekijäksi myös rotujärjestössä. Samalla on pyritty pääsemään eroon mielikuvasta, ettei suomenpystykorva sopisi suurkaupunkiin tai taajamiin, ja moni onkin saanut pystykorvasta itselleen mitä parhaimman perhekoiran.

3.2 Rekisteröinnit ja tuonnit

Suomenpystykorvien rekisteröinnit olivat alimmillaan vuonna 2017, jolloin rekisteröitiin vain 588 pentua. Vuonna 2018 suomenpystykorvajaosto käynnisti pentukampanjan, joka näyttää vaikuttaneen rekisteröintimääriin positiivisesti. Vuoden 2021 joulukuussa rekisteröintejä oli jo 830.

Suomenpystykorvien kasvatus on tullut vedenjakajalle. Monet vanhat, suuret kasvattajat ovat lopettaneet ja tilalle ovat tulleet nykykasvattajat, joilla on tyypillisesti vain yksi tai kaksi jalostusnarttua ja pentue ehkä noin joka toinen vuosi. Samanlaista kehitystä on näkyvissä koko koirankasvatuksen kentässä, joka on tällä tavalla sopeutunut nykyaikaiseen elämänmenoon. Pentujen kysyntä ei ole vähentynyt, joten se ei voi selittää vähentyneitä rekisteröintimääriä. Joinain vuosina pentuneuvonnassa kysyntä on ollut niin vilkasta, että kaikille kysyjille ei ole ollut tarjota sopivaa pentua.

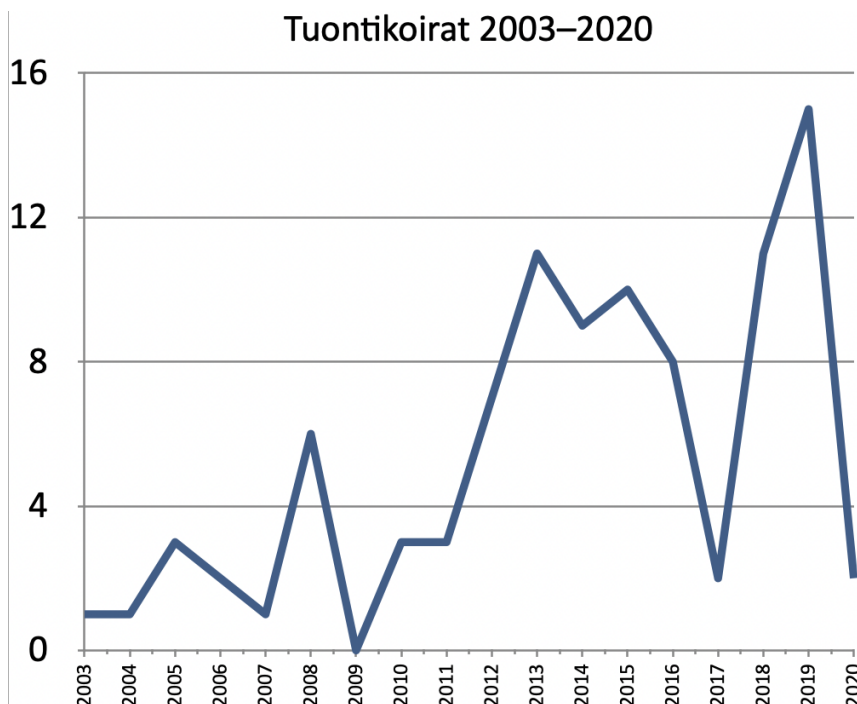

Kuvaaja 1: Rekisteröintimäärien kehitys 1998–2021. Onnistuneen PR-kampanjan ja todennäköisesti myös koronapandemian vaikutuksesta suomenpystykorvan pentujen rekisteröinnit lähtivät jyrkkään nousuun vuonna 2021. Joulukuun alussa pentuja oli rekisteröity Suomessa jo 830 kappaletta ja Ruotsissa 242 kappaletta.

Kuvaaja 2. Pentujen sukupuolijakauma 1990–2020. Vuonna 2020 syntyi 356 urospentua ja 333 narttupentua.

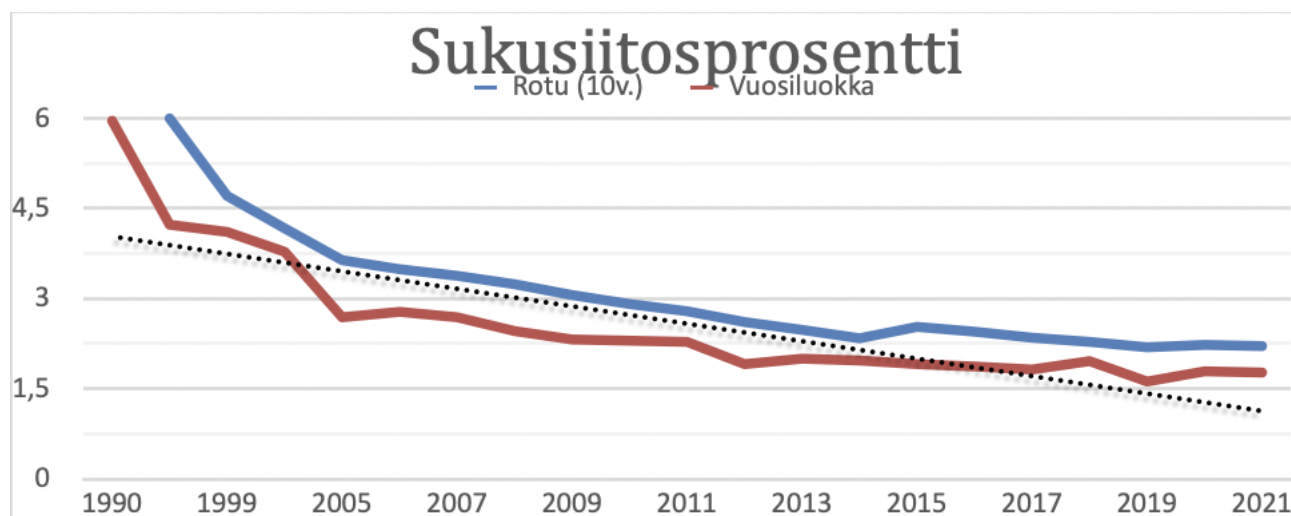
Tuontikoirien määrä on tarkasteluajanjaksolla lisääntynyt. Suurin osa näistä tuonneista on tarkoitettu jalostuskäyttöön, joten jalostuspohjaan on siten saatu lisää koiria.

Kuvaaja 3. Tuontikoirien määrät 2003–2020. Tuontikoirien määrissä on vuosittain vaihtelua, mutta trendi on kuitenkin selkeästi kasvava.

3.3 Sukusiitosprosentti

Suomenpystykorvien keskimääräinen sukusiitosprosentti 7 sukupolvesta laskettuna vuoteen 2020 = 1,79 %. Tässä suhteessa kehityssuunta on ollut positiivinen, sukusiitosprosentti on laskenut hyvin maltillisesti.

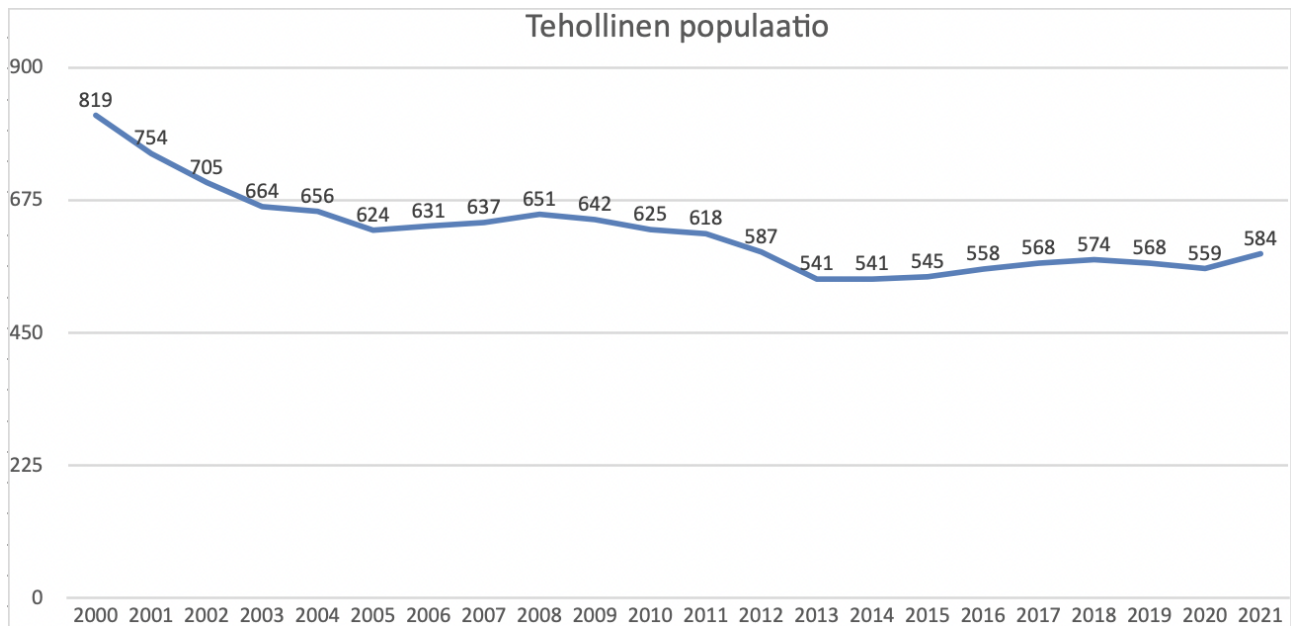

Kuvaaja 4. Suomenpystykorvien sukusiitosasteen kehitys 1990–2021. Lähes 30 vuoden tarkastelujaksolla sukusiitosaste on madaltunut ja populaation sukusiitosasteen kasvu on selvästi hidastunut.

3.4 Tehollinen populaatio

Suomenpystykorvien tehollisen populaation koko vuonna 2020 oli 559 yksilöä. Tehollinen populaatio kuvaa teoreettisesti rodun jalostuspohjan laajuutta ja geneettistä monimuotoisuutta.

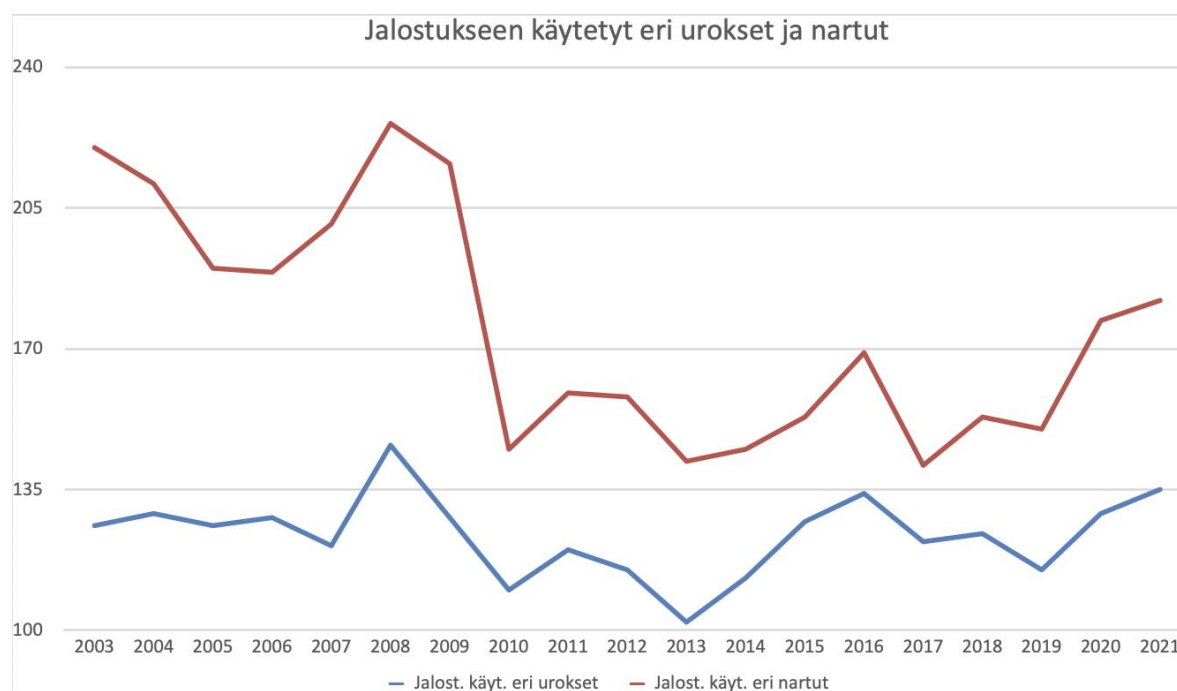
Yksinkertaistettuna voitaisiin sanoa, että rodun tämän hetken yksilöiden määrä on 559, koska vain ne koirat, joita käytetään jalostukseen, siirtävät geeninsä seuraavalle sukupolvelle. Vaikka rekisteröintimäärät ovatkin laskeneet, tehollisen populaation yksilöiden määrä osoittaa ylöspäin, mitä voidaan tietysti pitää positiivisena kehityksenä.

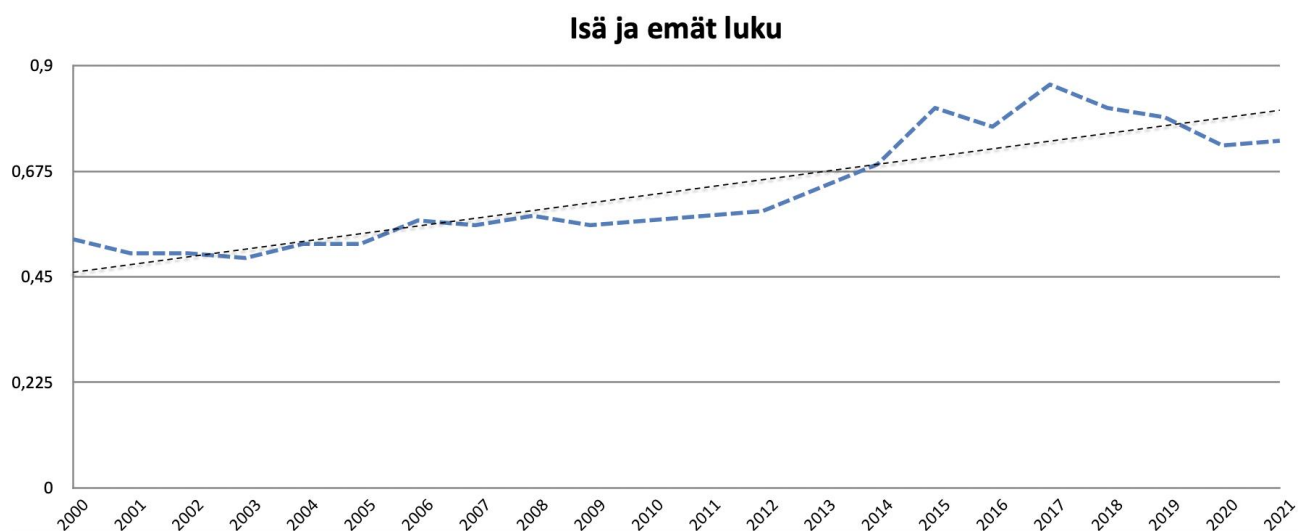
Kuvaaja 5. Tehollisen populaation kehitys vuosina 2000–2021. Tehollisen populaatiokoon lasku kuvastaa rodun rekisteröintimäärien laskua. Mitä vähemmän pentuja on rekisteröity, sen pienemmäksi jää seuraavan sukupolven tehollinen populaatio. Lasku on kuitenkin tasaantunut vuoden 2014 jälkeen ja kääntynyt jopa hienoiseen kasvuun.

3.5 Jalostukseen käytetyt yksilöt

Teoreettisesti jalostukseen käytettävien urosten ja narttujen optimaalinen suhde olisi 1:1, jolloin jokainen jalostukseen käytetty narttu astutettaisiin eri uroksella ja yhdellä uroksella olisi siten vain yksi pentue vuodessa. Tällainen urosten käyttö turvaisi tehokkaasti rodun monimuotoisuutta. Käytännössä kuitenkin suosituimmilla jalostusuroksilla voi olla useita pentueita vuodessa. Seuraavalla sivulla oleva kuvaaja 6 näyttää, että vuonna 2017 jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen suhde on ollut pienimmillään (kuvaajassa näkyvä ”väli”) ja vuonna 2006 suurimmillaan. Tästä ”välistä” voidaan myös laskea prosentuaalinen osuus niistä nartuista, jotka on astutettu samalla uroksella.

Kuvaaja 6. Jalostukseen käytettyjen eri narttujen ja urosten määrä (tilanne joulukuun alussa 2021). Alkuvuodet 2003–2009 jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen suhde on ollut huomattavan iso, sittemmin se on kaventunut.

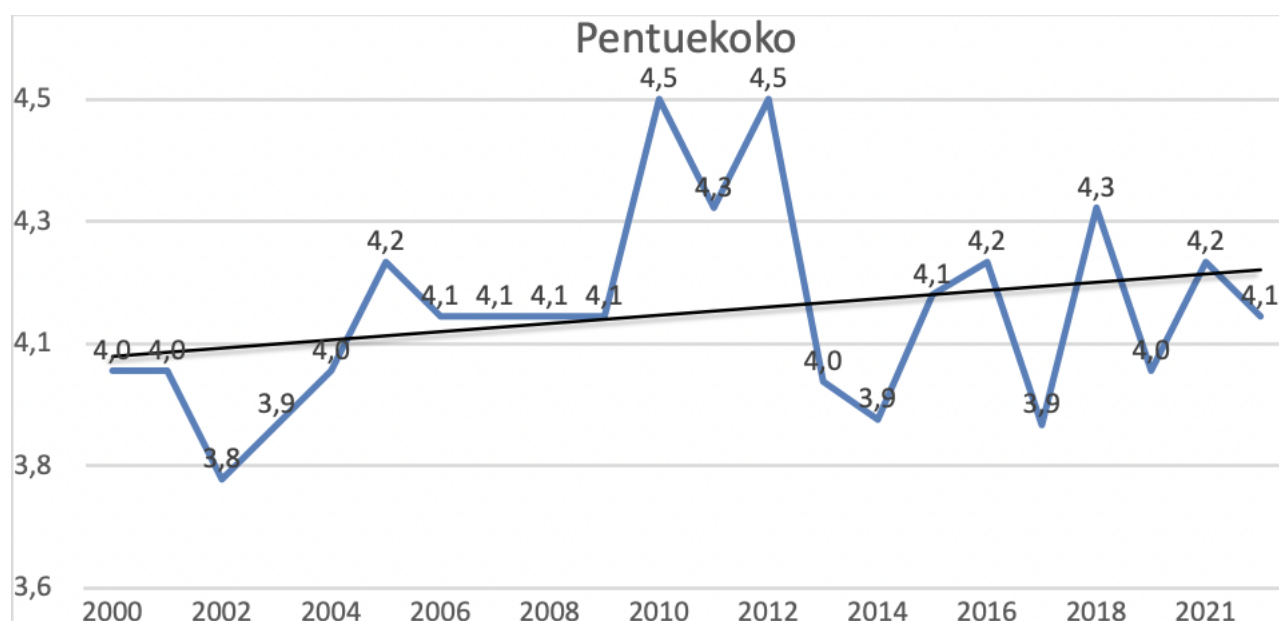

Kuvaaja 7. Isät:emät -lukusuhteen kehitys vuosina 2000–2021. Lukusuhte on lähentynyt optimaalista tilannetta 1, jolloin käytettyjen urosten ja narttujen suhde olisi 1:1. Lukumäärältään suuressa rodussa tämä on jo melko hyvä lukusuhte ja osoittaa sitä, että takavuosien trendi tiettyjen siitosmatadorien käyttöön ei ole enää muodissa.

3.6 Pentuekoko

Yksi populaation elinvoimaisuuden mittareista on pentuekoko. Tässä on kuitenkin huomattavia rotukohtaisia eroja mutta yleisesti voidaan sanoa, että elinvoimaisessa populaatiossa nartut synnyttävät suurempia pentueita ja pentujen eliniänodote on korkea. Jos tarkastellaan suomenpystykorvien pentuekoon kehitystä vuodesta 2000

eteenpäin, voidaan todeta, että suomenpystykorvissa ei ole tilastointihistorian aikana koskaan ollut niin suuria pentueita kuin nyt. Pentuekoko on alkanut kasvaa vuoden 2004 jälkeen. Tämä vastaa tarkalleen sitä ajankohtaa, jolloin sukusiitosaste on laskenut 6,25–4 %:sta nykyiseen alle 2 %:iin. Korkea sukusiitosaste on yksi niistä tekijöistä, jotka laskevat pentuekokoja ja vähentävät populaation elinvoimaisuutta.

Kuvaaja 8. Pentuekoon kehitys vuosina 2000–2021. Pentuekoko on noussut tarkastelujaksolla 3,8 pennusta 4,1 pentuun (tilanne joulukuun alussa 2021). Suunta on siis ylöspäin ja tämä trendi korreloi sukusiitosasteen vähenemisen kanssa.

3.7 Kapean geenipohjan merkitys

Pyrkimys tietäntyypiseen ihannekoiraan supistaa monimuotoisuutta. Ilmiasujen samankaltaistuminen tarkoittaa myös geenien samankaltaistumista eli monimuotoisuuden vähenemistä. Vaikka linjasiitosta ei enää suomenpystykorvilla käytetä ja voittajakoirien laaja käyttö onkin vähentynyt, tasalaatuisuuden pyrkiminen jo itsessään kaventaa geenipohjaa. Vahvin jalostusta ohjaava tekijä on kilpailu. Tapahtuipa se sitten ulkomuodon tai käyttöominaisuuksien perusteella.

Geenipohjan kapeutuessa väistämättä astutusten monimuotoisuus vähenee. Kapeutunut geenipohja ja kohonnut

sukusiitosaste vaikuttavat suoraan hedelmällisyyteen. Narttu ei tiinehdy helposti, jos nartun oma sukusiitosaste on korkea. Pentuekoot jäävät pieniksi, jos yhdistelmän sukusiitosaste on korkea. Pentuja myös kuolee enemmän.

Tullakseen näkyviin yksilössä useat ominaisuudet vaativat sen, että ominaisuuden aiheuttava vastingeeni on peritty molemmilta vanhemmilta. Osa tällaisista ominaisuuksista on yksilön kannalta merkityksettömiä, mutta samalla tavalla periytyy myös joukko sairauksia. Tällaiset peittyvät ominaisuudet voivat pysyä sukupolvien ajan piilossa. Ne tulevat näkyviin vasta silloin, kun yhdistetään kaksi kyseisen ominaisuuden kantajaa ja yksilö

sattuu perimään ominaisuuden aiheuttavan vastingeenin kummaltakin vanhemmaltaan. On olemassa myös polygeenisesti periytyviä ominaisuuksia, jotka tulevat esiin silloin, kun yksilö perii useita ominaisuuden aiheuttavia geenejä. Kun yhdistetään kaksi keskenään läheistä sukua olevaa yksilöä, kasvaa todennäköisyys, että syntyvä jälkeläinen saa saman sairauteen johtavan geenin sekä isänsä että emänsä puolelta.

Kapeutunut geenipohja vaikuttaa myös immunologiaan ja sitä kautta vastustuskykyyn. Infektioita tulee helpommin ja toisaalta myös immunologia kääntyy omia soluja vastaan aiheuttaen autoimmuunitauteja. Mikäli rodun geenipohja on jo oleellisesti kapeutunut, sitä ei saada uudelleen enää laajenemaan ilman että rotuun tuodaan geenejä rodun ulkopuolelta.

Koirien terveys ja hyvinvointi sekä käyttöominaisuudet ovat jalostuksen tärkeimpiä kriteereitä.
Kuva: Kaisa Huttunen

3.8 Tulevaisuus ja tavoitteet

Erilaisten jalostuskriteerien ja jalostussuositusten asettamisessa on olemassa se riski, että jalostuspohja kapenee entisestään, jos potentiaaliset jalostuskoirat jätetään erilaisten suositusten ulkopuolelle. Koirien terveys ja hyvinvointi sekä käyttöominaisuudet ovat tärkeimpiä kriteereitä. Vähäpätöisempien seikkojen kohdalla voidaan tehdä kompromisseja. Suositut jalostusurokset vaikuttavat voimakkaasti sukusiitosasteeseen ja samalla kaventavat jalostuspohjaa. Siksi eri urosten käyttöastetta onkin tarkkailtava ja vältettävä yksittäisen uroksen liikakäyttöä. Jalostusneuvonnassa kasvattajille on kerrottava yksittäisten urosten liikakäytön uhasta koko populaatiolle.

Paitsi jalostukseen käytetyt urokset, myös niiden toisen polven jälkeläisten määrä kuvaa yksittäisen uroksen populaatioon tuomaa jalostusannosta. Tämäkään ei saisi liiaksi kasvaa, mutta toisaalta urokset, joilla on paljon toisen ja kolmannen polven jälkeläisiä ovat todennäköisesti osoittautuneet hyviksi periyttäjiksi. Jalostusneuvonnassa on tärkeää huomioida, että ne urokset, joilla on runsaasti jälkeläisiä, eivät tuottaisi liikaa toisen polven jälkeläisiä. Rodun jalostuksen historiasta ja sukutauluista tiedämme, että tämä voi vaikuttaa rodun jalostuspohjaan ja vähentää geneettistä monimuotoisuutta.

Jalostukseen käytettävien koirien tulisi täyttää tietyt jalostuskoirien asetetut kriteerit (metsästysominaisuudet, terveys, ulkomuoto, luonne jne.). Suomenpystykorva on lukumäärältään melko suuri rotu, mutta jos jalostukselle asetetaan tiukkoja rajoituksia,

noin 80–85 % populaation koirista putoaa pois jalostuspohjasta. Terveysteen liittyvät kriteerit, esimerkiksi polvilumpioluoksaation ja silmätutkimusten vaatimukset kaventavat entisestään jalostukseen käytettävien koirien määrää, jolloin jäljelle jää n. 10–15 % populaatiosta. Jalostuksessa tulisi kuitenkin mahdollistaa vähintään 50 % käyttöaste sukupolvittain.

Vaikka näin korkeaan käyttöasteeseen ei päästä, niin riittävän määrän koiria on kuitenkin jätävä jalostuskäyttöön, jotta turvataan riittävä pentuemäärä sukupolvittain.

3.9 Jalostuksen tavoitteet

Suomenpystykorvien jalostusneuvojen tekemä määrätietoinen työ näkyy rodun nykyisessä terveystilanteessa, joka on parantunut kaikilla mittareilla. Tulevaisuudessa tavoitteena on jatkaa hyväksi havaittua linjaa.

Sukusiitosaste pyritään pitämään edelleen alle 3 % seitsemässä (7) sukupolvessa. Jalostuspohjan laajuutta lisätään ja jalostukseen käytettävien urosten ja narttujen käyttöastetta nostetaan yli 30 prosenttiin rekisteröidyistä koirista. Pyrkimyksenä on myös alentaa ensimmäistä kertaa jalostukseen

käytettävien koirien keski-ikää (vähimmäisikä kuitenkin 2 vuotta).

Nuorten narttujen omistajille lähetetään edelleen kirjeitä, joissa kannustetaan nartun pennuttamiseen. Jalostuskäyttöön pyritään löytämään uusia uroksia. Tässä jalostuskatselmuksilla on suuri merkitys. Uroksille suositellaan maksimissaan kaksi (2) astutusta vuodessa ja yhdelle urokselle rekisteröidään korkeintaan 40 jälkeläistä sen eliniän aikana.

3.10 Rotujärjestön toimenpiteet

Järjestön pyrkimyksenä on vähentää yksittäisten koirien ylikäyttöä. Yhdelle urokselle suositellaan enintään enintään kaksi (2) pentuetta vuodessa. Järjestö kannustaa lisäämään vähemmän käytettyjä uroksia jalostuksessa. Vastaavasti suositellaan useampien narttujen käyttämistä. Myös harvinaisempia jalostusyhdistelmiä suositaan.

Kasvattajille korostetaan jalostuskoirien iän merkitystä. Järjestötasolla pyritään vähentämään ongelmia, jotka voivat johtua ensimmäistä kertaa jalostukseen käytettävien koirien korkeasta iästä.

Tavoitteena on myös lisätä yhteistyötä Pohjoismaissa ja muilla lähialueilla (Venäjä). Jalostukseen sopivien koirien tietoja kerätään systemaattisesti ja kasvattajia kannustetaan myös ulkomaisten jalostuskoirien käyttöön.

SPJ:n jäsenille järjestetään joukko-PEVISA-tarkastuksia sekä ilmaista jalostusneuvontaa, koulutusta ja luentoja. Merkittäviä tapahtumia ovat järjestön jalostuspäivät ja kasvattajapäivät. Uusille pennunomistajille on tehty ilmainen pentuopas, jonka avulla uusi omistaja pääsee pystykorvaharrastuksen alkuun.

Kuva: Meri Pistokoski

4 LISÄÄNTYMINEN

4.1 Keskimääräinen pentuekoko

Keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut vuosina 2009–2019 4,0–4,5 pennun välillä, mikä on edelleen noin yksi pentu vähemmän kuin esim. suomenlapinkoiralla. Tätä edeltävään JTO-kauteen verrattuna tilanne ei ollut muuttunut, mutta vuosina 2015–2019 keskimääräinen pentuekoko vaihteli vuosittain välillä 3,9–4,3 eli oli viimeisimmällä viisivuotiskaudella alhaisempi kuin aiemmin mutta kokonaistrendi on silti nouseva. Syitä suomenpystykorvan pieniin pentueisiin on mietitty, mutta selkeää vastausta ei ole keksitty. Pentuekoko on selkeästi perinnöllinen ominaisuus. Todennäköisesti niukan ravinnon oloissa ovat parhaiten selvinneet pienet pentueet ja niiden hoitamisesta nartut, joille tällaisia on syntynyt. Sukusiitoksella saattaa myös olla vaikutusta. Pentukuolleisuus on rodulla SKL:n ja rotujärjestön tietojen mukaan alhainen.

4.2 Astumis- ja tiinehtymisvaikeudet

Joinakin vuosina astutetuista narttuista on jäänyt kohtalaisen suuri osa tyhjäksi astumisen onnistumattomuuden vuoksi. Joko narttu ei ole antanut astua tai uros on ollut haluton. Rodussa on tavoitteena saada jalostukseen käytettäville koirille näyttöä käyttöominaisuuksista, mikä on tietysti hyvä asia sinänsä, mutta sekä nartun, että erityisesti uroksen kohdalla olisi suotavaa, että astumista päästäisiin harjoittelemaan otollisessa iässä eli nuorena aikuisena viimeistään. Uroksen säästely vanhoille päville voi kostautua sitten, kun jalostuskäyttöä vihdoinkin olisi tai omistaja sen viimeinkin sallisi. Asiasta on pyritty jakamaan valistusta eri tapahtumissa.

SKL:n terveystarkastukseen vastatuista 209 koirasta on jalostukseen yritetty käyttää 42,1 prosenttia (urokset ja nartut yhteensä). 77 %:lla ei ole havaittu jalostuskäytössä mitään ongelmia.

Esiintyneet ongelmat suuruusjärjestyksessä (vastattu 87 koirasta): keisarinleikkaus joko synnytysongelman takia tai varmuuden vuoksi 11,5 %, jokin muu astutus- tai synnytysongelma 6,9 %, narttu ei ole antanut astua 3,4 %, narttu ei ole tiinehtynyt tai tiinehtyi vasta usean yrityksen jälkeen 3,4 %. 1,1 %:n kohdalla on turvauduttu keinosiemennykseen luonnollisen astumisen epäonnistuttua. Tarkempien omistajien antamien vastausten mukaan vaikuttaisi, että kaikki nartut eivät hyväksy sille valittua urosta ja toisin päin, vaikka ajankohta olisi tutkitusti oikea. Sisäsiittoisuuden välttämiskäyttäytyminen tulee väistämättä mieleen.

Voimakkaat valeraskaudet ilmoitettiin suurimmaksi syyksi suomenpystykorvanarttujen sterilisaatioon. Rotu on kansainvälisestikin erityisesti mainittu roduksi, jolla esiintyy harvoin märkäkohtu, muttei se siltä täysin suojassa ole, ei myöskään maitorauhaskasvaimilta, joita ilmoitettiin terveystarkastukseen joitakin. Sterilisaation ei ole kuvattu vaikuttavan koiran metsästyskäyttäytymiseen heikentävästi.

Suomenpystykorvan pentukuolleisuus on alhainen. Kuva: Salla Fagerström

4.3 Synnytysongelmat

Terveyskyselyssä 2014 ilmoitettiin 14 kpl synnytysongelmia (vastattu 103 nartusta, joista noin 40 oli käytetty jalostukseen), joista sektioon johti 11. Yksi narttu oli keisarileikattu kahdesti. Trendi, joka oli havaittavissa jo edellisessä terveystarkastuksessa, tuntuu jatkuvan: edellisellä JTO-kaudella todettiin synnytykseen kuolleisuuden olevan noin 9 prosentin luokkaa, mikä on korkea luku. Taustalla on todennäköisesti ainakin osittain narttujen korkea jalostuskäytön ikä.

4.4 Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Terveyskyselyihin saatujen vastausten mukaan suomenpystykorvanartut hoitavat pentunsa hyvin ilman ihmisen apua.

4.5 Pentukuolleisuus

Terveyskyselyssä 2014 ilmoitetuissa 68 pentueessa oli 9 kpl kuolleita pentuja eli pentukuolleisuus on alhaisella tasolla. Jos pentueissa on ollut normimäärä pentuja eli noin 4 pentua, on kuolleisuus 2014 terveystarkastuksen mukaan noin 3 % luokkaa. SKL:n ilmoitettujen kuolleiden pentujen osuus on vuodesta 2009 alkuvuoteen 2014 mennessä ollut 4 % (828 pentuetta, Lähde K. Mäen tekemä yhteenveto). Luku vaikuttaa olevan tyypillinen ns. normitaso keskikokoiselle normaalirakenteiselle koirarodulle.

4.6 Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Hammaspuutokset ovat edelleen suomenpystykorvan yleisin synnynnäinen vika, sillä vuonna 2019 209 SKL:n terveystarkastukseen vastatusta koirasta 14,8 %:lla oli jokin pysyvä hampaan puutos. Seuraavaksi yleisin erityisesti eritelty vika oli synnynnäinen sydänvika (1,4 %), napatyrää oli 0,5 %:lla samoin kuin

virheellistä purentaa. Häntämutkia ilmoitettiin oleva 1 %:lla 209 koirasta.

Uusi synnynnäinen vika, jota ei aiemmin ole tullut tietoon oli maksashuntti. Aiemmin ei kukaan ollut ilmoittanut maitokulmahampaiden vaihtumisongelmista, mutta SKL:n kyselyssä ilmoitettiin 7,7 %:lla pennuista poistetun vaihtumattomia maitokulmahampaita.

Aiemmassa rotujärjestön terveystarkastuksessa tilanne oli hyvin samankaltainen: Hammaspuutoksia esiintyi 2014 kyselyn mukaan 52 koiralla eli 28,6 % vastatuista koirista. Tavallisimmin puuttui 1–3 premolaaria (P2 ja P3), mutta myös useampien hampaiden puutoksia ilmoitettiin, joissa myös molaareita.

Kahdella nuorella koiralla oli terveystarkastuksen 2014 mukaan PDA eli avoin valtimotiehyt (sikiöaikainen yhteys keuhkovaltimon ja aortan välillä). Toisella koirista se oli suljettu kirurgisesti. Koirat eivät olleet toisilleen läheistä sukua. Yksi pentu oli ilmoitettu lopetetuksi 16 viikon iässä vakavan polvilumpioluoksaation vuoksi ja yhdellä nuorella koiralla oli ilmoitettu olleen voimakkaasti taipuneet eturaajat ja toisella vasemman tassun epämuodostuma (räpylämäinen tassu).

Suomenpystykorvanarttu hoitaa pentunsa hyvin ilman ihmisen apua. Kuva: Kaisa Huttunen

5 PERINNÖLLISET VIAT JA SAIRAUDET

5.1 Suomenpystykorva, yksi maailman terveimmistä koiraroduista

Kautta vuosituhansien suomenpystykorva on toiminut käyttökoirana vaativissa olosuhteissa. Se on jättänyt jälkensä koirien rakenteeseen sekä terveyteen. Tilastojen valossa suomenpystykorva on yksi maailman terveimpiä koirarotuja (lähteinä Kennelliiton terveystutkimus 2019 ja Agrian terveystutkimus 2013–2019). Eläinlääkärikäyntejä tehdään useimmiten rokotusten ja terveystarkastusten tiimoilta. Rotu on myös suhteellisen pitkäikäinen. Yli 15-vuotias mummo- tai pappakoiraa voi hyvinkin vielä viettää täyttä koiran elämää.

Rotu polveutuu suoraan luonnonkannasta, mutta silti vuosikymmenien aikana tehty rodun ahdaskin jalostus matadoriyrksilöineen on jättänyt jälkensä rotuun perinnöllisten sairauksien muodossa. Rodussa tavataan jonkin verran perinnöllisiä sairauksia, kuten esimerkiksi polvien sijoiltaanmenoa, eli patellaluksaatiota tai perinnöllisiä silmäsairauksia.

Suomenpystykorvan perinnölliset sairaudet eivät kuitenkaan ole kovin yleisiä. Vain muutamalla prosentilla populaatiota sairaudet tulevat ilmi suun ja hyvin harvoilla yksilöillä se vaikuttaa selvästi koiran elämään käyttökoirana tai perheenjäsenenä. Joskus sairaudet ovat kuitenkin ilmi suussa vakavampia ja saattavat vaatia esimerkiksi leikkausoperaation tai lääkityksen.

Suomenpystykorvan perinnöllisiä sairauksia pyritään vähentämään populaatiossa pääosin ohjaamalla jalostusta yhdistelmien taustoilla olevia riskejä tarkastellen ja ylläpitämällä rodun monimuotoisuutta esimerkiksi yhdistelmien sukusiitosastetta pienentämällä.

Rotujärjestön jalostuskoirille asettamat kriteerit toimivat hyvinä suuntaviivoina, kun

tavoitellaan elinvoimaista ja tervettä rotua. Vuosien saatossa rodun terveystilanne on vaihdellut jonkin verran. Esimerkiksi 1980- ja 1990-luvuilla epilepsia pääsi yleistymään rodussa, minkä johdosta merkittävä osa populaatiota jouduttiin siirtämään jalostuskäytön ulkopuolelle. Pitkäjänteisellä työllä epilepsia saatiin kuitenkin talttumaan ja tänä päivänä voidaan puhua jo marginaalisesta, toki tarkasti seurattavasta sairaudesta.

Tärkeintä rodun terveen tulevaisuuden suhteen on harrastajien työ sen eteen. Avoimuus ilmi tulleiden sairauksien suhteen, toistuvat PEVISA-tarkastukset ennen jalostuskäyttöä sekä jalostuskriteerien mukaan yhdistelmien suunnittelu auttavat kaikki rotua tulevaisuudessa.

Kuva: Meri Pistokoski

5.2 Sairauksien tutkiminen

Silmä- ja polvitutkimuksia suorittavat eri puolilla maata olevat koulutetut ja Suomen Kennelliiton (SKL) valtuuttamat eläinlääkärit. Koira on tutkimushetkellä oltava tunnistusmerkitty ja tunnistusmerkinnän kokonaan luettavissa.

5.3 Suomenpystykorvan PEVISA

PEVISA-ohjelma ajalle 1.1.2021–31.12.2025: pentujen molemmilla vanhemmilla tulee olla ennen toista astutusta voimassa oleva

polvitarkastuslausunto ja silmätarkastuslausunto, jotta niiden jälkeläiset rekisteröidään. Tutkittaessa koiran on oltava iältään vähintään 12 kuukautta. Polvitarkastuslausunto annetaan SKL:n polvilumpioluksaatio-ohjeen mukaisesti. Alle kolmen vuoden ikäiselle koiralle annettu lausunto on voimassa kaksi vuotta. Mikäli koira on tutkimushetkellä täyttänyt kolme vuotta, ei tutkimusta tarvitse uusaa. Rekisteröinnin raja-arvo on polvilumpioluksaation aste 1. Astetta 1 sairastavalle koiralle on käytettävä parituskumppania, jonka polvilumpioluksaatiotulos on 0.

Alle kolmen vuoden ikäiselle koiralle annettu silmätarkastuslausunto on voimassa kaksi vuotta. Mikäli koira on tutkimushetkellä täyttänyt kolme vuotta, ei tutkimusta tarvitse uusaa. Jalostuskäytössä suositellaan tehtäväksi silmätarkastus uudelleen 36 kk:n kuluttua ensimmäisestä tutkimuksesta.

Perinnöllistä kaihia, PRA:ta tai PHTVL/PHPV-sairauden asteita 2–6 sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Astetta 1 sairastavalle koiralle on käytettävä parituskumppania, jonka silmätarkastuslausunto on ”ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia”. Yhdelle koiralle rekisteröidään 40 jälkeläistä. Se pentue, jossa raja ylittyy, rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan. Pentueen sukusiitosaste saa olla enintään 6,25 % seitsemästä sukupolvesta laskettuna. Laskennassa huomioidaan SKL:n tiedossa olevat esivanhemmat. Ohjelma on voimassa 1.1.2021–31.12.2025.

5.4 Jalostuskiellot

Koira asetetaan jalostuskieltoon (ts. Suomen Kennelliitto ei rekisteröi sen jälkeläisiä), kun sillä on todettu jokin seuraavista sairauksista:

- HC (perinnöllinen harmaakaihi)
- PRA (verkkokalvon etenevän surkastuman periytyvä muoto)

- PHTVL/PHPV (sikiöaikaisen verisuonijäänteiden aiheuttama silmän kehityshäiriö, asteet 2–6)
- patellaluksaatio (polvilumpion sijoiltaan meno, asteet 2–4)

Koira voidaan asettaa jalostuskieltoon, jos sen todetaan vähintään kolmen pentueen perusteella periyttävän em. sairauksia selvästi rodun keskimääräistä tasoa enemmän. Jalostuskiellon asettaa rotujärjestön esityksestä Suomen Kennelliiton hallitus. Jalostuskielto astuu voimaan, kun koiranomistaja on saanut eläinlääkärin lausunnon koiran jalostuskieltoon johtavasta sairaudesta tai koiran asettamisesta Suomen Kennelliiton hallituksen päätöksellä jalostuskieltoon. Tämän jälkeen tapahtuneesta astutuksesta syntyviä pentuja ei rekisteröidä.

5.5 Jalostuskiellon peruminen

Perinnöllisestä silmäsairaudesta aiheutunut jalostuskielto perutaan, jos Suomen Kennelliiton silmätarkastuspaneeli toteaa, ettei koira sairasta kyseistä silmäsairautta.

Suomenpystykorva on huolellisen jalostuksen ansiosta perusterve koirarotu. Kuva: Kaisa Huttunen

5.6 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt viat ja sairaudet

PRA, verkkokalvon etenevä surkastuma

PRA- tautiryhmä sisältää suuren joukon tauteja, joiden oireet alkavat hämäräsokeutena ja jotka johtavat sokeutumiseen. Sairautta voi esiintyä jo hyvin nuorena tai keski-ikässä tai jopa sitä vanhempana. Periytyminen noudattanee samoja periaatteita kuin kaihilla. Vuonna 2016–2019 tarkastetuista suomenpystykorvista ei löytynyt yhtään PRA-sairasta koiraa.

Perinnöllinen kaihi, katarakta

Perinnöllinen harmaakaihi eli katarakta on nuorella tai keski-ikäisellä koiralla esiintyvä silmän linssin samentuma joko yhdessä tai molemmissa silmissä. Sairaus estää valon pääsyn verkkokalvolle ja voi johtaa täydelliseen näkökyvyn menetykseen.

Katarakta periytyy väistävasti ja sukupuolesta riippumatta. Myös dominoivasti periytyvää kaihia on tavattu. 2016–2019 tutkituista suomenpystykorvista löytyi kataraktaa n. 5 %:lla koirista.

PHPV/PHTVL, sikiöaikaisen verisuonijäänteiden aiheuttama silmän kehityshäiriö

PHPV tarkoittaa silmän sisällä linssiä ravitsevan verisuonijärjestelmän sikiökautista jäännettä, jonka muutokset voidaan todeta jo nuorella iällä. PHTVL/PHPV-muutokset jaetaan vakavuudeltaan asteisiin 1–6. Vakavimmissa asteissa pysyväksi jääneet rakenteet aiheuttavat linssiin samentumia, linssin epämuotoisuutta ja altistavat kaihimuutoksille ja sokeudelle.

Periytymismekanismi on tuntematon. Yksilöitä, joilla on todettu 2. astetta ja sitä vakavampia PHTVL /PHPV-muutoksia, ei saa käyttää

jalostukseen. 2016–2019 tutkituissa suomenpystykorvista löytyi PHPV/PHTVL noin 2,5 %:lla koirista.

RD, verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella.

MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden.

MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella.

Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistävasti. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan silmätyöryhmän ohjeistuksen mukaan koiraa, jolla on todettu multifokaali RD, voidaan käyttää jalostukseen terveen parituskumppanin kanssa. GRD:aa ja TRD:aa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Vuonna 2016–2019 tarkastetuista suomenpystykorvista ei löytynyt yhtään RD-sairasta koiraa.

Polvilumpion sijoiltaanmeno, patellaluksaatio

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen

runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Periytyvyyden tarkka mekanismi ei ole tiedossa, mutta todennäköisesti taustalla on polygeeninen periytyminen. Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti) ja suuremmilla lateraalisesti.

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä
2016	700	201	10	2	1	0	1	215
2017	589	160	3	1	0	0	0	164
2018	586	107	3	1	0	0	1	112
2019	658	76	3	2	1	0	0	82
2020	733	16	0	1	0	0	0	17
Yhteensä	3266	560	19	7	2	0	2	590

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4	operoitu
2016	31%	93%	5%	1%	0%	0%	0%
2017	28%	98%	2%	1%	0%	0%	0%
2018	19%	96%	3%	1%	0%	0%	1%
2019	12%	93%	4%	2%	1%	0%	0%
2020	2%	94%	0%	6%	0%	0%	0%
Yhteensä	18%	95%	3%	1%	0%	0%	0%

Suomenpystykorvan patellaluksaatiotilasto 2016–2020.

5.7 Muut merkitykselliset sairaudet

Epilepsia

Epilepsia on koiran yleisin neurologinen sairaus. Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka periytyy ilmeisesti useamman geenin yhteisvaikutuksena. Oireyhtymää on tavattu suomenpystykorvilla jo 1980-luvulta lähtien. Taudin diagnosointi on vaikeaa – ensin on suljettava pois muut vastaavia oireita aiheuttavat sairaudet.

Kohtaukset alkavat suomenpystykorvilla keskimäärin 3 vuoden iässä. Epilepsia on rodussamme tarkasti seurattava sairaus. Epilepsiaan sairastuneiden koirien osuus on vähentynyt merkittävästi viimeisimmän 10

vuoden aikana. Valppaana on kuitenkin syytä olla ja jalostustoimikunta toivoo, että koiran omistajat ilmoittaisivat epileptiset koiransa.

Rotujärjestössä on käytössä laskennallinen epilepsia-luku suomenpystykorvilla. Epi-luku on matemaattinen suure, joka on kehitetty apuneuvoksi jalostukseen, jotta olisi mahdollista kartoittaa mahdolliset riskit koiran suvussa piilevästä epilepsiasta.

Tämän mahdollistaa tietokanta, jossa on sukutauluissa merkinnät epileptisistä koirista ja niiden lähisukulaisista sekä tältä pohjalta kehitetty laskentamenetelmä, josta saadaan koiran sairastumisriskiä kuvaava epi-luku.

Menetelmällä on saavutettu jalostusneuvonnassa käytännön tuloksia, joka näkyy tilastoissa vuosiluokkien keskiarvon ja sairastuneiden koirien vähenemisenä rodussa.

Tiukalla jalostuksen ohjauksella 2000-luvulla on saatu rodussa merkittäviä muutoksia epileptisten koirien määrän vähentyessä.

Hammaspuutokset

Pysyvien hampaiden puuttuminen on perinnöllinen vika, mutta sen periytymismekanismi suomenpystykorvalla ei ole tiedossa. Todennäköisesti on kuitenkin kysymys usean eri geenin vaikutuksesta (polygeeninen ominaisuus).

On todennäköistä, että hammaspuutoskoira jättää itsensä kaltaisia jälkeläisiä lähes jokaiseen pentueeseensa, joten näiden koirien käyttäminen jalostukseen lisää hammaspuutoksellisten yksilöiden määrää.

Toisaalta, ongelma on terveystarkastuksen valossa rodussa niin laajalle levinnyt, ettei hammaspuutoskoiria voida jättää käyttämättä ilman, että jalostukseen käytettävien koirien määrä käy vaarallisen pieneksi.

Jalostusohjeet hammaspuutosten varalle: käytä vain lieväasteista (1– muutaman hampaan puutos, premolaarit P) sellaiseen koiraan yhdistettynä, jolla itsellään on täysi purenta, ja jonka suvussa ei ole esiintynyt useita hammaspuutoskoiria.

Kuitenkaan koira, jolta puuttuvat kaikki premolaarit, ei tule käyttää jalostukseen eikä myöskään koira, jolta puuttuu enemmän kuin yksi inkisiiva (kapea alaleuka) tai koira, jolta puuttuu molaareita (muut kuin M3) taikka caninus.

Kuva: Meri Pistokoski

6 REKISTERÖINTIEN PUTOAMINEN

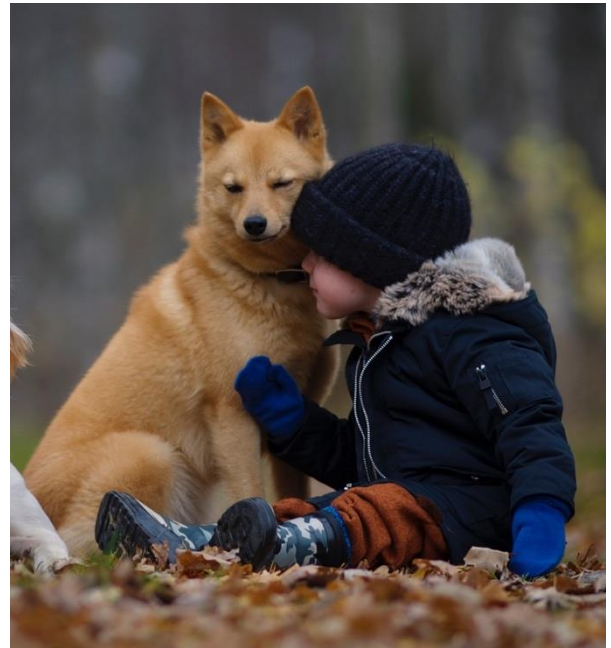
6.1 ”Pelkästä” lintukoirasta kaiken riistan koiraksi

Kaupungistumiskehitys ei ole juurikaan vaikuttanut metsästysharrastuksen suosioon Suomessa. Päinvastoin metsästäjien määrä on yli kolminkertaistunut 1950-luvulta tähän päivään saakka. Vaikka 1950-luvulla valtaosa suomalaisista asui vielä maalla, metsästyskortin lunastaneita metsästäjiä oli Suomessa vain noin 100 000. Tänä päivänä kaupunkialueilla asuu noin 85 prosenttia suomalaisista. Metsästäjiä on jopa hieman yli 300 000. Näin ollen metsästysharrastuksen suosion hiipumisella ei voida perustella suomenpystykorvan rekisteröintimäärän laskua.

Rodun rekisteröintimäärien sanotaan seuranneen pienellä viiveellä metsäkanalintujen määrien muutoksia. Rekisteröintien huippuvuodet osuivat 1960-luvun lopun hyviin lintukantoihin. Vuonna 1968 suomenpystykorvia rekisteröitiin 2866 kappaletta. Vuonna 2019 tämä määrä oli vain 651 kappaletta. Rodun suosion laskun yhtenä syynä voikin olla, että suomenpystykorva on pitkään mielletty pelkäsi lintukoiraksi, vaikka se toimii edelleen loistavasti kaiken riistan metsästyksessä.

Jälleen yksi pesärosvo pois luonnosta.
Kuva: Kaisa Huttunen

Kuva: Meri Pistokoski

6.2 Suomenpystykorva sopii myös kaupunkilaismetsästäjälle

Metsästäjien määrä on 2000-luvulla pysynyt kohtuullisen tasaisesti yli 300 000:ssa. Metsästäjäkunnan rakenteessa on kuitenkin tapahtunut muutoksia. Yhä useampi metsästäjä on syntynyt kaupungeissa ja aloittanut harrastuksensa vasta aikuisena. Myös naismetsästäjien määrä kasvaa. Naisia ja kaupunkilaismetsästäjiä harrastuksen pariin vetää eettinen villiruoka sekä koirat.

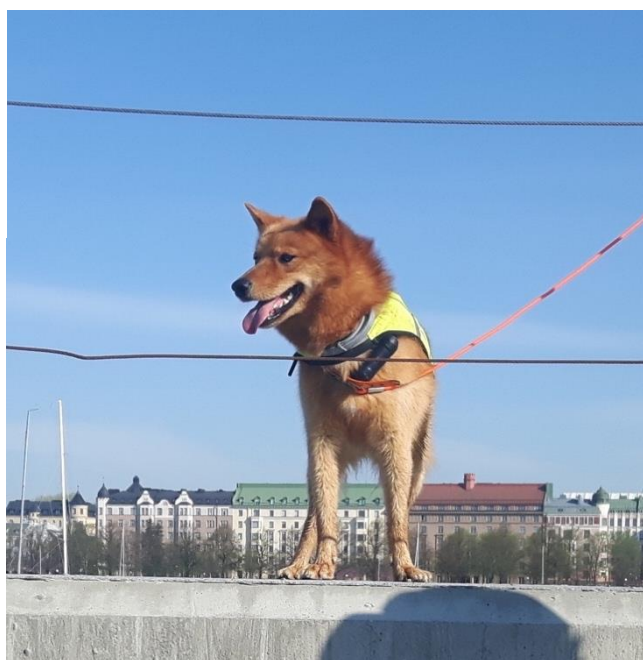
Rotuna suomenpystykorva soveltuu erinomaisesti myös kaupunkilaismetsästäjille, koska yksi ja sama koira käy hyvin monenlaisen riistan pyyntiin. Suomenpystykorvalla voi metsästä sorsalintuja, metsäkanalintuja, peltolintuja, pienpetoja, hirveä ja karhua. Ja jos koiranomistaja niin tahtoo, sitä voidaan käyttää myös jänismetsällä.

Suomenpystykorvan kanssa on kohtuullisen turvallista metsästää sirpaleisilla alueilla, sillä se ei seuraa riistaa yhtä sitkeästi kuin hirvenmetsästyksen jalostetut koirat tai ajavat metsästyskoirat. Keskikokoista suomenpystykorvaa on helppo kuljettaa mukana pienessäkin autossa.

Vanhat sitkeät myytit sekä kasvattajien asenteet ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, ettei suomenpystykorvia ole liiemmälti kaupungeissa. Pystykorvan maine haukkuherkkänä talonvahtina perustuu aikaan, jolloin pystykorvia oli maaseudulla melkein joka talon pihassa. Koirat asuivat ulkona ja hälyttivät kuin vieraita tuli pihalle. Samalla tapaa vieraista ilmoittaisivat kaikki haukkuvat koirarodut, mutta pystykorvan maine turhan räksyttäjänä säilyy sitkeänä. Moni ajattelee, ettei pystykorva sovellu vahtiominaisuutensa vuoksi taajamiin tai ainakaan kerrostaloihin, vaikka rotu on yhtä lailla koulutettavissa hiljaiseksi kuin mitkä tahansa muut haukkuvat koirarodut.

Kaikki kasvattajat eivät myöskään halua myydä pentua kaupungissa asuvalle uudelle harrastajalle. Helposti ajatellaan, ettei koiralla ole kaupunkiolosuhteissa tarpeeksi virikkeitä, eikä koira pääse tarpeeksi metsälle. Oletus on usein väärä, sillä kaupungeissa koiranomistajan tulee viedä koira lenkille useita kertoja päivässä. Lisäksi kaupunkilaismetsästäjät suuntaavat viikonloppuisin ja lomilla metsälle koiriensa kanssa yhtä aktiivisesti kuin maalla asuvat metsästäjätkin.

Kuva: Kaisa Huttunen

6.3 Kilpailukeskeisyys kaventaa jalostuspohjaa

Linnunhaukkukokeiden perimmäinen tarkoitus on palvella jalostusta eli tuoda esiin koirien käyttöominaisuuksia. Viime vuosina koekäyntejä linnunhaukkukokeissa on ollut vuositasolla noin 1000 kappaletta. Määrä ei tarkoita sitä, että kokeissa kävisi keskimäärin 1000 koiraa vuodessa, sillä yksi ja sama koira käy todennäköisesti kokeissa useita kertoja vuodessa.

Suomenpystykorvan vuosien 2016–2020 jalostuksen tavoiteohjelman suosituksessa ”käyttö- ja ulkomuoto-ominaisuuksien kehittämiseksi jalostuskäyttöön valittavien koirien on yli 15 kk ikäisenä oltava ulkomuodon laatumaininnan osalta tasoa hyvää (H) ja koetulokseltaan avoimen luokan 2 (AVO2) tasoa.” Toisen palkintosijan eli LINT2 tuloksen saavuttaminen vaatii koiran taitojen lisäksi sitä, että maastosta löytyy lintuja, linnut pysyvät haukussa ja keli on kohtuullinen. Usein tämän kakkostuloksenkin saavuttamisen edellytyksenä on, että koira käy useamman kerran kokeissa.

Koe- ja kilpailutoiminta kiinnostaa kuitenkin vain murto-osaa suomenpystykorvan omistajia. Valtaosa metsästäjistä haluaa ottaa koiran pelkästään metsästyskäyttöä varten. Tosin nämäkin haluavat mielellään ottaa pennun sellaisista vanhemmista, joilla on todistettavia näyttöjä metsästyspuolelta.

Koska kokeissa menestyneiden koirien pennut menevät parhaiten kaupaksi, kasvattajiksi uskaltavat pääosin sellaiset pystykorvanartun omistajat, joilla on aikaa ja mahdollisuuksia harrastaa kokeita ja kilpailuita. Usein nämä kasvattajat myyvät pentunsa mieluummin sellaisiin koteihin, joissa harrastetaan kokeita ja kilpailuja, jotta kasvateista saadaan näyttöä.

Kasvatustoiminnan voimakas kytkeytyminen kilpailuharrastukseen supistaa väistämättä

Kuva: Meri Pistokoski

sekä kasvattajien että jalostuksessa käytettävien koirien määrää. Moni terve, hyväluontoinen ja metsässä toimiva koira jää jalostuksen ulkopuolelle, kun omistajia ei pääse tai halua päästä koetoimintaan mukaan.

Koetoimintaharrastajien määrän lasku kytkeytyy yleiseen yhdistystoiminnan kiinnostuksen hiipumiseen. Uusia vapaaehtoisia on vaikea saada mukaan toimintaan ja yksille ja samoille aktiiveille kasaantuu monenlaisia töitä sekä valtakunnallisella että paikallistasolla.

Nykysukupolvi ei ole enää samalla tavalla kiinnostunut aikaa sitovasta yhdistystoiminnasta, vaan he haluavat harrastaa itseään kiinnostavia asioita itselleen sopivana ajankohtana valitsemassaan seurassa. Metsästyskoiraharrastuksen kanssa kilpailevat monet muutkin vaihtoehtoiset ajankäyttötavat: perhe, kodin ulkopuolinen työ, matkustelu ja muut harrastukset.

Nykyisen kaltainen koetoiminta vaatii koiranomistajalta asiaan perehtymistä, verkostoitumista ja sitoutumista. Kokeisiin on vaikea päästä, jos ei tunne entuudestaan koetoimintaa ja sitä, mistä kokeisiin voi saada tuomareita. Ja jos kokeissa kiinnostutaan käymään, koiranomistajan tulisi itse suorittaa palkintotuomarikortti, jotta voisi

vastavuoroisesti toimia tuomarina muille kokeissa kävijöille. Tämä puolestaan vie aikaa siltä toiminnalta, johon koira on alun perin hankittu – metsästykseltä.

6.4 Uutta suuntaa viestintästrategiasta

Syksyllä 2018 SPJ:n suomenpystykorvajaosto työsti viestintästrategiaa vuosille 2019–2025. Strategia esiteltiin vuoden 2019 Jalostuspäivillä.

Jaoston mukaan suomenpystykorvan vahvuuksia on koiran monikäyttöisyys ja vahva riistavietti. Harvemmin löytää sellaista suomenpystykorvaa, joka ei vähintäänkin kohtuullisesti pelaisi metsässä. Koira on kooltaan sellainen, että sitä on helppo kuljettaa matkoilla mukana pienemmässäkin autossa. Suomenpystykorva on myös yhteistyökykyinen koira ja helposti koulutettavissa. Rotu on kohtuullisen terve ja soveltuu hyvin koko perheen koiraksi.

Valitettavasti erilaiset paikkaansa pitämättömät myytit elävät kuitenkin sitkeästi. Suomenpystykorvaa pidetään usein turhan räksyttäjänä, pelkästään maaseudulle tai metsäkanalinnun metsästykseseen soveltuvana koirana. Tosiasiallisia suomenpystykorvan heikkouksia on taas pieni pentuekoko, kapea

geenipohja ja kapea jalostuspohja. Kasvattajia on vähän, eikä kysyntään voida aina vastata. Haasteena on myös tällä hetkellä se, miten tavalliset metsästäjät saataisiin kiinnostumaan koetoiminnasta sen verran, että koirille saataisiin näyttöjä.

Ympäröivän yhteiskunnan muutokset tarjoavat suomenpystykorvalle kuitenkin oivallisia mahdollisuuksia, joihin olisi helppo tarttua. Väkilukuun suhteutettuna metsästäjien määrä on todella korkea Suomessa verrattuna muihin Euroopan maihin. Kansalliskoiramme on erittäin monipuolinen metsästyskoira, joka soveltuu niin maaseudulla asuvien kuin kaupunkilaismetsästäjienkin kotitalouksiin.

Myös metsästysharrastuksen uusi buumi, joka korostaa eettistä villiruokaa, sopii yhteen suomenpystykorvan kanssa. Pystykorvalle metsästäminen kun mahdollistaa eettisen ja valikoivan metsästyksen. Lisäksi vieraslajien minkin ja supikoiran ympärivuotisen metsästyksen salliminen on pidentänyt suomenpystykorvan metsästyskautta ympärivuotiseksi. Rotu sopiikin erinomaisesti luonnonsuojelusta ja petopyynnistä kiinnostuneille metsästäjille.

Suomenpystykorva sopii myös erinomaisesti etelän metsästäjille, sillä koiraa voidaan hyödyntää muun muassa hirvikoirana sirpaleisillakin alueilla. Tällä hetkellä näyttääkin siltä, että suomenpystykorvista on enemmän kysyntää kuin tarjontaa.

Positiivisen tilanteen uhkana on kuitenkin se, että kasvattajat eivät myy pentuja kaupunkeihin ja uusille harrastajille. Myös kasvattajien ja ydinharrastajien kilpailukeskeisyys on uhka rodulle, sillä se kaventaa jalostuspohjaa entisestään. Susikannan kasvu taas vähentää koiralla metsästämistä ylipäättään muutamaa harvaa rotua lukuun ottamatta.

Suomenpystykorvalle riittää luonnetta ja sitkeyttä pienpetopyyntiin. Kuva: Kaisa Huttunen

6.5 Suomenpystykorvan visio

Vuonna 2025 suomenpystykorva tunnetaan Suomessa ja maailmalla monipuolisena metsästyskoirana, joka soveltuu myös kaupunkilaismetsästäjän koiraksi. Koe- ja näyttelytoiminta kiinnostaa myös muussa kuin kilpailumielessä, koska jäsenistö ymmärtää niiden palvelevan jalostustoimintaa.

Rotu on terve, sen jalostuspohja on laaja, koska kasvatustoiminnasta ovat innostuneet myös uudet harrastajat. Pystykorvan omistajat kokevat Suomen Pystykorvajärjestön tarjoavan heille monipuolisia palveluita ja siksi valtaosa heistä kuuluu järjestöön.

Miten tämä tavoite sitten saavutetaan? Rodun markkinoinnissa korostetaan nykyistä enemmän rodun monikäyttöisyyttä ja sitä, että rotu sopii myös kaupunkilaismetsästäjille. Jatkossa hyväksytään myös se, että joku ottaa koiran esimerkiksi ”pelkästään” pienpetometsästyksen.”

Kasvattajia kannustetaan myymään koiria uusille harrastajille ja myös perheille, jotka eivät vielä metsästä, mutta ovat kiinnostuneita metsästyksestä. Usein voi käydä niin, että koiran myötä kiinnostutaan harrastuksesta.

+ Vahvuudet +	- Heikkoudet -
Monipuolinen metsästyskoira, vahva metsästysvietti Sopivan kokoinen, helppohoitoinen Helposti koulutettava Keskimääräisesti terve rotu Perhekoira	Vähän kasvattajia Myytit: ”räksyttäjä”, ”maaseudun koira”, ”pelkkä lintukoira” Pieni pentuekoko Kapea geenipohja Kapea jalostuspohja Koetoiminta ei kiinnosta
+ Mahdollisuudet +	- Uhkat -
Koko perheen monipuolinen metsästys- ja harrastuskoira Mahdollistaa eettisen ja valikoivan metsästyksen Erinomainen pienpetokoira, mahdollistaa ympärivuotisen metsästyksen koiran kanssa Voidaan käyttää hirvikoirana sirpaleisillakin alueilla Pitkä metsästyskausi Tällä hetkellä enemmän kysyntää kuin tarjontaa Soveltuu hyvin myös kaupunkeihin.	Kasvattajien asenteet: ei myydä taajamiin, ei uusille harrastajille Kokeiden muuttuminen kilpailuksi, ei jalostuksen tueksi Kansalliskoira myydään halvemmalla kuin monia muita metsästyskoiria, mikä ei innosta kasvattamiseen Jalostuksessa käytetään vain kilpailuissa menestyneitä koiria Susikannan nousu vähentää koiralla metsästämistä

Suomenpystykorvan SWOT

Suomenpystykorva on monipuolinen metsästyskoira ja perheenjäsen. Kuva: Kaisa Huttunen

7 KÄYTTÖ- JA METSÄSTYSOMINAISUUDET

Suomenpystykorvan esi-isiä on käytetty satoja vuosia kaiken riistan metsästyksessä.

Ruutiaseiden yleistyessä 1800-luvun lopulla, lisääntyi lintua puuhun haukkuvan koiran käyttö, entisen tärkeän metsäkanalintujen ansapyynnin rinnalle. Jo ennen ruutiaseita jousilla metsästettiin haukkuvilla lintukoirilla, sen aikaisen erittäin tärkeän turkisriistan oravan pyynnin lisäksi. Oravan pyynnillä oli merkitystä tulon tuojana syrjäseuduilla vielä ainakin 1950–1960-luvuilla. Ennen ei ollut varaa pitää useita koiria, joten useimmissa torpissa koiria käytettiin monipuolisesti riistan saamiseksi myyntiin ja ruokapöytään.

Suomenpystykorva on säilynyt erinomaisena riistavietiltään, eikä rodussa tavata yleisesti metsästyksen kelvottomia yksilöitä, yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Linnunhaukkuominaisuudet ovat erinomaisella tasolla tänäkin päivänä, vaikka olosuhteet vaihtelevat eri puolilla maatamme. Metsästysmatkailu rodun parissa onkin merkittävää idän, pohjoisen ja Ruotsin lintusalaille syksyisin.

Pohjoisessa suomenpystykorva on yleisimmin lintukoira, etelässä ja idässä yleinen myös turkisriistan ja hirven pyynnissä. Se on innokas myös vesilinnun pyyntiin ja houkuttelee haukullaan vesilinnut metsästäjän luo. Suomenpystykorva on linnunhaukkukokeiden tilastojen perusteella johtava lintua puuhun haukkuva rotu.

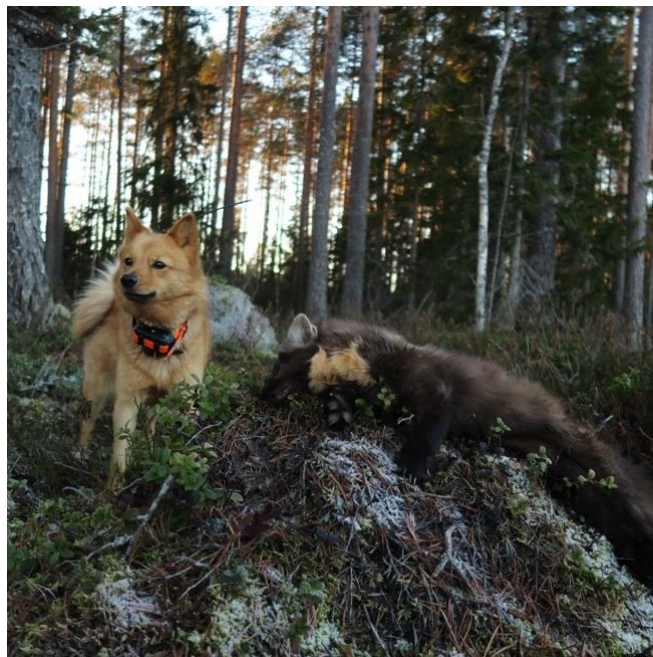
Rankka talvinen nädänhiihto pystykorvan kanssa on säilyttänyt ja jopa lisännyt suosiotaan. Haitalliseksi vieraslajiksi lisätty supikoiran- ja minkin poistometsästys on runsasta ja innokasta hyödyllistä riistanhoitotyötä suomenpystykorvien avulla.

Hirvenhaukkukokeäynnit nousivat ilahduttavasti pitkästä ajasta. Muutamia karhun haukkuja kerrotaan olevan vuosittain, viime

vuosina yksittäisiä kaatojakin. Jotkut ovat käyttäneet suomenpystykorvaa jopa hylkeen pyynnissä, jolloin koira ilmaisee ja houkuttelee haukullaan saaliin metsästäjän luo.

Ihmiset muuttavat taajamiin, ja haluavat harrastaa monipuolisesti koiriensa kanssa, ja lopun aikaa koirat ovat perheenjäseniä. Monikäyttöinen koko perheen metsästyskoira on tämän päivän tärkein jalostustavoite. Varmahermoinen, luonteeltaan tasainen koira on nykyään suomenpystykorvan tulevaisuuden tae.

Rodussa löytyy ainoana maailmassa linnun- ja hirvenhaukun käyttövalion arvoja saman koiran saavuttamana. Arttu SF09699H/74, Pete SF38241/91, Raita-ahon Osku FIN20908/98, Lexan Nikke FIN15196/02, ja Grezzion Saku FIN51370/06.

Ronjan ensimmäinen näätä. Kuva: Lasse Forsén

7.1 Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Suomenpystykorvan rodunomaisten käyttöominaisuuksien kehittymistä seurataan käyttökokeiden avulla linnunhaukkukokeissa (LINT), sekä hirvenhaukkukokeissa (HIRV).

LINT- ja HIRV-kokeisiin koira saa osallistua 9 kuukauden iästä alkaen. Kaudesta 2018–19 alkaen LINT-kokeissa koirat kilpailevat yhdessä luokassa (LINT). Kokeisiin osallistumista on pyritty helpottamaan myös koko koekauden kestäväällä kokeella, jossa koemaasto ja palkintotuomari, sekä koepäivä ovat koiranomistajan valittavissa. Koira saa osallistua kokeisiin ilman näyttelypalkintoa, ellei tietyn kilpailun sääntö sitä erikseen vaadi.

LINT-kokeessa koira voi haukkua kaksi (2) LINT1 koetulosta koko koekauden kestävässä kokeessa. Tai vanhan säännön aikana haukutusta koko kauden kokeesta yhden AVO1-tuloksen ja yhden LINT1-tuloksen. Tämän jälkeen koira voi osallistua vain ns. kalenteripäivän kokeisiin, joissa maastot ja palkintotuomarit arvotaan osallistujien kesken.

HIRV-koe on yksiluokkainen. Koira saa osallistua HIRV-kokeisiin ilman näyttelypalkintoa, ellei tietyn kilpailun sääntö sitä erikseen vaadi. HIRV-kokeessa koira voi haukkua kaksi (2) HIRV1 koetulosta koko koekauden kestävässä kokeessa, jossa koemaasto, ryhmä- ja palkintotuomari, sekä koepäivä ovat koiranomistajan valittavissa. Tämän jälkeen koira voi osallistua vain ns. kalenteripäivän kokeisiin, joissa koemaasto, ryhmä- ja palkintotuomari arvotaan osallistujien kesken.

Suomenpystykorvien vuosittainen LINT-kokeiden käyntimäärä on laskenut keskimäärin 1500:sta noin hieman yli tuhanteen koesuoritukseen (seuranta-ajan keskiarvo), vaikka luvuissa on ollut lintutilanteesta johtuneita nousuja ja laskuja. HIRV-kokeiden käyntimäärät nousivat pitkästä ajasta (seuranta-ajan keskiarvon) yläpuolelle, 39 tuloksella.

Pentuja on myytävä myös uusille tuntemattomille harrastajille. Oikein tuettuina ja innostettuina heistä saadaan uusia aktiivisia tulevaisuuden tekijöitä.

Riistatuulen Para hallitsee sorsastuksen.

Kuva: Petri Siironen

Kasvattajien, eli pentujen myyjien on oltava paljon nykyistä kiinnostuneempia kasvattiensa kuulumisista, ja autettava heitä eteenpäin niin koiran koulutuksessa, kuin näyttelyihin ja kokeisiin lähtemisessä. Valtakunnallinen harrastajien avuksi rakennettu tukihenkilöverkosto auttaa uusia ja muitakin harrastajia pennuttamisessa, mutta myös kokeisiin ja näyttelyihin lähtemisessä. Tukihenkilöt ja kasvattajat voivat etsiä uusille harrastajille tuomareita kokeisiin pääsemistä varten.

Paikalliskerhojen tulisi entistä enemmän panostaa uusien harrastajien mukaan saamiseen, toki jo mukana olevia harrastajia unohtamatta. Uusille harrastajille tulisi järjestää kokoontumisia ja ensikertalaisten linnun- ja hirvenhaukkukokeita, joiden kynnyksen tehdään matalaksi järjestämällä tuomarit ja opastamalla alkuun.

Linnun- ja hirvenhaukkukokeet ovat yhä tärkein keino säilyttää mahdollisimman eriperimäinen koirien jalostuspohja. Koetoiminnan tärkein arvo on tuoda esiin uusia koiria jalostusta varten, maakuntia yhdistävää kilpailullisuutta unohtamatta. Linnun- ja hirvenhaukkukoetoiminnasta on purettava esteitä ja byrokratiaa.

Sosiaalinen media osoittaa, että on erittäin paljon aktiivitoiminnalta piilossa olevia suomenpystykorvaharrastajia. Heidänkin koiransa olisi tärkeää saada mukaan järjestäytyneeseen toimintaan ja jatkamaan mahdollisia hyviä ominaisuuksiaan. Jälkeläisseurantaa tulee kehittää siten, että erilaisilla koirilla voidaan paikata toisen puutteita, ja parantaa rodun käyttöominaisuuksia.

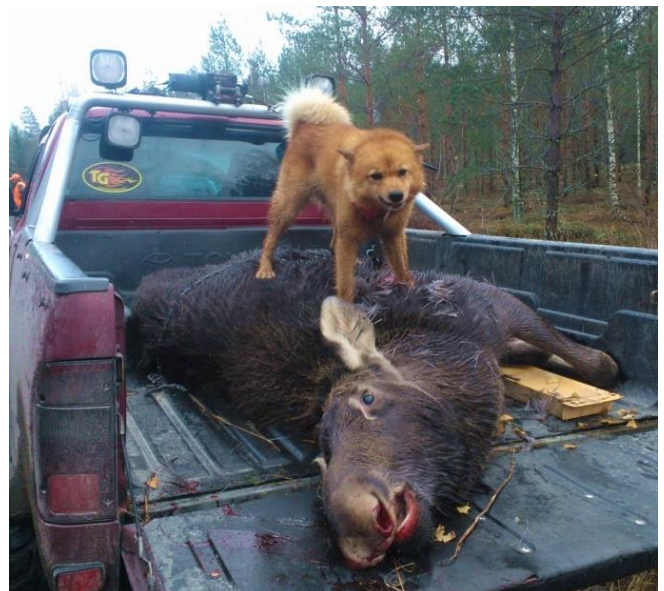
Pidentyvät linnustusajat ovat valtava mahdollisuus säilyttää lintua haukkuvien rotujen suosio. Koska suurin osa suomenpystykorvista on metsästyskäytössä, paremmat harrastusmahdollisuudet lisäävät koiran ottamisen ja pitämisen mielenkiintoa.

Koska kyseessä on kansalliskoiramme, tulisi sillä voida metsästää luonnonsuojelualueilla ja aina pitkä kausi ilman pelkoa metsästysaikojen lyhennyksistä. Metsähallituksen (2017) saalistilastojen mukaan koirilta ammutaan pääosin nuoria lintuja, joilla on luontaisesti suuri kuolleisuus ensimmäisenä elinvuotenaan. Pystykorvalla metsästys on valikoivaa kiireetöntä metsästystä. Ennen saaliin ampumista on hyvin aikaa tutkia haukussa olevaa lintua ja vaikka jättää se ampumatta, jos kyseessä on esimerkiksi lisääntymiselle arvokas emolintu tai vanha kukko.

Metsäalueet pirstoutuvat, tiestö ja asutus laajenevat. Tarvitaan myös pienemmille alueille sopivia hirven metsästyskoiria. Vaikka suomenpystykorvissa esiintyy myös varsinaisten hirvikoirien tyylisiä sitkeitä työskentelijöitä, tarvetta ja kysyntää on myös yhteistyökykyisille koirille, jotka kääntyvät pois liian kauas pakenevien hirvien perästä. On tärkeää, että suomenpystykorva säilyy tällaisena vaihtoehtona hirvenmetsästäjille, koirana, jolla on luontainen halu pitää yhteyttä omistajaansa ja kyky etsiä hänet työskentelyn päätteeksi. Hirvenhaukun mestaruuskilpailu Hirviherra on tärkeä tämän työn vaalimisessa.

Paikallistasolla on pyrittävä siihen, että hyvin hirvelle toimivat koirat saataisiin haukkukokeisiin. Näin niitä voitaisiin hyödyntää mahdollisimman laajan, heterogeenisen koirakannan säilyttämiseksi. Siitä on etua niin hirvenmetsästäjille kuin koko rodullekin.

Suomenpystykorvan maine monen riistan koirana on vielä osittain tuntematon. Jotta saataisiin rodun monipuolisuus kunnolla esiin, on suunniteltava monen riistan haukkutesti. Siihen sisältyisivät metsäkanalintu, hirvi, pienpeto, vesilinnut ja karhu. Koe käsittäisi 10 minuuttia metsäkanalintu-, vesilintu- tai pienpetohaukkua omatoimisesta löydöstä, hirvihaukkua 60 minuuttia ja seisontahaukkua karhulle sen verran, että saalis olisi saatu ammuttua. Jos koira haukkuu neljän tunnin aikana kolmea riistalajia hyväksytysti, se saa kiitettävän arvosanan. Kahdesta riistalajista saa hyvän. Neljästä tai useammasta annetaan arvosanaksi ”täydellinen monen riistan metsästyskoira”.

Knihtin Tiilu ja hyvin tehty työ. Kuva: Matti Mäkelä

7.2 Metsästyskoetoiminta

Haukku-ottelua on järjestetty vuodesta 1950. Se on suomenpystykorvien vuoden tärkein tapahtuma, Kennelliiton valtakunnallinen SM-kilpailu. Kaksipäiväisen kilpailun aikana ratkaistaan kansallisrotumme parhaimmiston kesken SM-titteli linnunhaukussa. Siihen osallistuu yhteensä 13 koiraa, joista 12 on saavuttanut osallistumisoikeuden neljän eri lohkon karsintojen kautta. Näiden lisäksi kisassa on mukana edellisen vuoden mestari.

Metsopoika-kilpailu perustettiin varhaiskypsien linnunhaukkujen esille saamiseksi. Metsopoika järjestetään vuosittain joulukuussa yksipäiväisenä. Ensimmäinen Metsopoika-ottelu suomenpystykorville pidettiin Alahärmässä 16.12.1995. Nykyisen

säännön mukaan koira ei saa olla kolme vuotta täyttänyt kilpailupäivänä.

Maaottelu käydään vuosittain Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken. Siinä kilpaillaan yhteispistein maaotteluvoitosta sekä koirakohtaisesta Pohjoismaiden mestaruudesta.

Kaudeksi 2016–17 valmisteltiin pienpetotesti, jotta saataisiin esiin riistanhoitoa harrastavien metsästäjien toimivat koirat. Pienpedolle toimivien pentujen kysyntä kasvoi. Sosiaalisen median perusteella suomenpystykorvia käytetään yhä laajasti turkisriistan pyynnissä. Nämä koirat haluttiin saada esille. 2016–17 hyväksyttyjä suorituksia oli 11 kappaletta, 2017–18 niin ikään 11 kappaletta, 2018–19 jo 21 kappaletta ja 2019–20 13.1. mennessä 7 kappaletta.

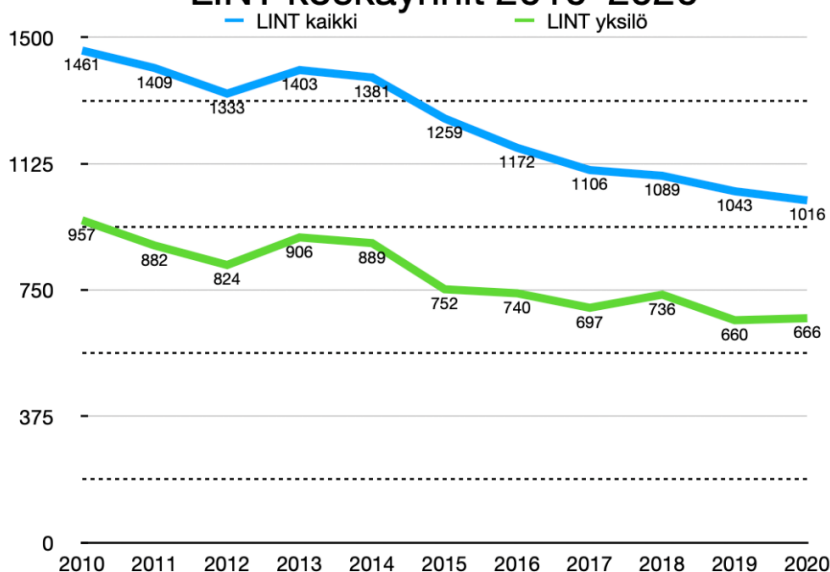

Vanha metso lankesi Soidinsalon Hopun haukkuun. Kuva: Pekka Salomäki

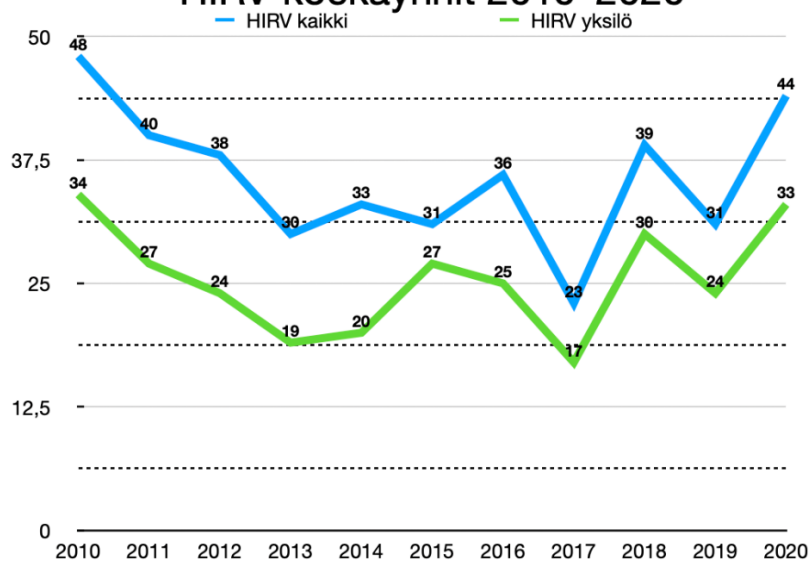
Koekäynnit yhteensä 2010–2020 LINT & HIRV

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
LINT kaikki	1461	1 409	1 333	1 403	1 381	1 259	1 172	1 106	1 089	1 043	1 016
LINT yksilö	957	882	824	906	889	752	740	697	736	660	666
HIRV kaikki	48	40	38	30	33	31	36	23	39	31	44
HIRV yksilö	34	27	24	19	20	27	25	17	30	24	33

LINT-koekäynnit 2010–2020

HIRV-koekäynnit 2010–2020

LÄHTEET

Painetut lähteet

Aalto, Teemu: Suomen Kennelliiton historia

Borelius, Ingemar: Risteytykset tehostavat sukusiitoksen negatiivisten vaikutusten torjuntaa. Suomentanut Katariina Mäki. *Koiramme* 7-8/2019.

Korhonen, Pertti: Suomenpystykorvan rekisteröintien historia.

Mäkelä-Alitalo, Anneli: Pennusta pitäen – suomalaisen kennelhistorian ensimmäiset sukupolvet.

Simolinna, Sarparanta, Karvonen & Joenpolvi: Suomenpystykorva 100 vuotta – Tiivistä kansalliskoiraksi.

Suomen Kennelklubin rotukirjaniteet

Suomen Kennelliiton rotukirjaniteet, koirarekisteri, rekisteröintikortit ja mikrofilmit niistä

Suomen Kennelliiton vuosijulkaisut

Suomen Pystykorvajärjestön 20-, 30-, 50- ja 70-vuotishistoriikit

Suomen Kuvalehti nro 29/1935

Sähköiset lähteet

Kennelliitto: Tietoa jalostuksen tueksi. Viitattu 14.1.2020.

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi>

Novascotiannoutajien JTO 2018–2020. Viitattu 14.1.2020.

<https://www.tollerit.fi/jalostus-ja-terveys/>

Suomen Russ-ponien ystävät ry:n tiedote: jalostusvalinnoista ja sukusiitoksesta. Viitattu 14.1.2020.

<http://www.russit.net/tiedotesukusiitos.pdf>

Sundgren, P. E.: Vad kan man vänta av korsningsavel. Viitattu 14.1.2020.

<https://blandrashundar.ifokus.se/articles/4d714de0b9cb462227060ba4-vad-kan-man-vanta-av-korsningsavel?4d7124adb9cb4621410471cd-1>

Sundgren, P. E.: Naturens skydd av ärftlig variation. Viitattu 14.1.2020.

https://www.brukshundklubben.se/Documents/2_funktionar/3_avel_halsa/Lathunden/artiklar/ah_la_thunden_naturens_skydd.pdf

Tekijät:

Pertti Korhonen:
Suomenpystykorvan ja järjestöorganisaation historia

Reino Korpela:
Suomenpystykorvan ulkomuoto

Thommy Svevar, Jari-Pekka Nikkola, Marja Kontas, Esa Näivö, Arto Kettunen ja Arto Sikiö:
Kapea geenipohja

Nina Mahlanen:
Lisääntyminen

Teemu Moilanen, Ville Ylläsjärvi ja Kaisu Ratinen:
Perinnölliset viat ja sairaudet

Kaisa Huttunen:
Rekisteröintien putoaminen

Antti Korhonen, Pekka Salomäki ja Juha Prinkkilä:
Käyttö- ja metsästysominaisuudet

Kansikuva: Juha Möttönen
Taitto: Salla Fagerström